

ВІКНО

часопис студентів україністики

МЕЖНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
УКРАЇНІСТИКА І СЛОВЕНСЬКИЙ СВІТ

Тема брою: Феномен Станіслава
ЗНАМЕНИТОСТІ БИСЕРА ЗАПАДНОЇ
УКРАЇНИ

ВІКНО

*Часопис студената україністики Филолошког факултета
Универзитета у Београду*

Свеска VI

2016/2017

Редакција:

Главни уредник:

Миленка Костић

Заменик главног уредника:

Милован Милојевић

Лектура српског текста:

Миленка Костић

Лектура украјинског текста:

Јулија Драгојловић, Анастасија Тепшић

Компјутерска обрада:

Миленка Костић

Душко Ћосић

Издаје:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

2017

ВІКНО

*Часопис студентів українистики філологічного факультету
Університету в Белграді*

Випуск VI

2016/2017

Редакція:

Головний редактор:

Міленка Костич

Заступник головного редактора:

Мілован Мілоєвич

Редакція сербського тексту:

Міленка Костич

Редакція українського тексту:

Юлія Драгойлович, Анастасія Тепшич

Комп'ютерна верстка:

Міленка Костич

Душко Чосич

Видає:

Філологічний факультет Університету в Белграді

2017

УВОДНА РЕЧ

Велико нам је задовољство што вам можемо представити шесту по реду свеску часописа студената украјинистике!

На почетку овог броја подсећамо се најважнијих догађаја у последњих година дана, а то су, пре свега, конференција посвећена значајном јубилеју београдске украјинистике и активна сарадња катедре са Амбасадом Украјине у Србији.

Главна тема у овој свесци је „Феномен Станислава” у којој вас упознајемо са градом Ивано-Франкивском и плејадом писаца из овог града.

Значајно место у часопису имају преводи, како прозних дела, тако и поезије. У њиховој припреми су активно учествовали и студенти који уче украјински као други словенски језик, а први пут имамо гошћу са Новосадског универзитета која је превела дела Андрија Љубке. Поред превода, можемо се похвалити и стваралаштвом студената, који нам представљају како озбиљна дела, тако и занимљиве хумореске.

Часопис завршавамо рубриком „Познато и непознато о Украјини” коју чини неколико текстова који ће вас детаљније упознати са украјинским везом, музиком, филмографијом и књижевношћу.

Срдачно Вас поздрављамо до следећег броја!

Редакција

2017

[illegible]

Актуелности

Актуальності

2017.

Example 1 Find the area of the parallelogram. base = 10 units height = 6 units	Example 2 Find the area of the parallelogram. base = 8 units height = 5 units	Example 3 Find the area of the parallelogram. base = 12 units height = 4 units	Example 4 Find the area of the parallelogram. base = 9 units height = 7 units
Example 5 Find the area of the parallelogram. base = 11 units height = 8 units	Example 6 Find the area of the parallelogram. base = 13 units height = 6 units	Example 7 Find the area of the parallelogram. base = 14 units height = 5 units	Example 8 Find the area of the parallelogram. base = 15 units height = 4 units

МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА УКРАЇНИСТИКА И СЛОВЕНСКИ СВЕТ

Поводом 25 година україністичких студија на Филолошком факултету Универзитета у Београду на Катедри за славистику је од 17. до 19. новембра 2016. године одржана Међународна конференција Україністика и словенски свет.

Конференција је побудила значајан интерес научника и стручњака из земље и иностранства. Прилику да резултате својих истраживања представе широј научној и стручној јавности имало је 65 научника из 13 земаља света са преко 20 универзитета Европе, Азије и САД. Рад конференције се одвијао у оквиру пленарне седнице, као и 8 паралелних секција, тематски организованих у три блока:

1. Украјински језик и словенски свет: 1.1 Питања дијахронијске и синхронијске анализе; 1.2 Актуелна проучавања граматике, лексике и стилистике; 1.3 Језичка слика света Украјинаца и других словенских народа;

2. Украјинска књижевност и словенски свет: 2.1 Питања књижевне рецепције; 2.2 Писац и његова епоха; 2.3 Постмодерна у контексту данашњице;

3. Украјинска култура и словенски свет: 3.1 Дијалог култура; 3.2 Очување националног идентитета.

На пленарној седници наступило је једанаест излагача. Седницу је отворила проф. др Људмила Поповић. Након тога су наступили проф. др Анатолиј Захњитко, проф. др Пол Векслер, проф. др Мотоки Нوماћи, проф. др Ксенија Кончаревић, проф. др Галина Леснаја У другом делу пленарне седнице наступили су проф. др Миодраг Сибиновић, проф. др Андриј Даниленко, проф. др Јарослав Харасим, проф. др Агњешка Корњејенко и проф. др Јевхен Пашченко.

У оквиру конференције одржане су промоције монографија, о којима су говорили сами аутори, затим промоција капиталне Историје украјинске књижевности и антологије Савремена украјинска драма, чији су аутори превода наставници Катедре за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Током целе конференције трајала је изложба нових україністичких издања, а више десетина књига – монографија, превода, научних зборника, уџбеника и речника из области україністике, које су колеге из целог света донеле на изложбу, предате су као поклон библиотеци Катедре за славистику.

Конференција је украјинистима и славистима из Србије и иностранства омогућила да представе резултате својих истраживања, а размена идеја и искустава у области украјинског језика, књижевности и културе допринеће развоју постојећих и успостављању нових облика академске сарадње. У том смислу значајно је и саветовање представника славистичких катедара о питањима сарадње у оквиру програма ЕРАЗМУС+ и покретања заједничких пројеката.

Важан и неодвојив део ове конференције представља волонтерски тим који чинили студенти и дипломци Групе за украјински језик: Миленка

Костић, Небојша Алексић, Биљана Милекић, Стефан Миливојевић, Милован Милојевић, Кристина Шкипина, Александра Ђорђевић, Александра Бурић, Анђелка Радовановић, Олга Марјановић, Теодора Павловић, Никола Недовић, Емил Зороњић, Тијана Митровић, Катарина Јањушевић, Милица Дубић, Ива Ристић, Даница Милошевић, Александра Гладић, Катарина Станковић, Вања Кривокапић, Амела Муса, Јелена Павловић и Александра Ђурђић.

Цео волонтерски тим се бавио техничким и свим другим питањима. Студентима Групе за украјински језик, књижевност и културу ова конференција пружила је могућност да учествују у организацији конференције, да се упознају и разговарају са учесницима конференције и да слушају занимљива излагања из области украјинског језика, књижевности и културе.

На конференцији је наступио и Хор студената україністике „Українке” са песмом „Щедрик”. Хор је формиран на почетку академске 2016/2017. године, а чине га студенти Филолошког факултета: Јелена Павловић, Теодора Камиџорац, Ана Митић, које студирају українски језик, и Милица Глишић, Катерина Парфентјева, Милица Павловић, Горан Војновић, Филип Макевич и Рапо Бакић са других студијских група.

Учесници конференције имали су прилику да чују и украјинску народну песму „Ой, не світи, місяченьку” у извођењу Катарине Станковић, коју је пратила Вања Кривокапић на клавиру.

Последњег дана конференције организована је тематска екскурзија „Манастири Фрушке горе и украјински барок”, на којој су учесници и студенти имали прилику да се упознају са фрушкогорским манастирима, Сремским Карловцима и Новим Садам и стекну увид о украјинско-српским културним везама. У Новом Саду учеснике конференције примили су представници украјинске дијаспоре у Војводини, који су гостима приредили културно-уметнички програм у Градској кући и ручак у УКЦ „Кобзар” и послужење у својим просторијама.

Аутор: Миленка Костић

ПОДРШКА, УЗАЈАМНОСТ И НЕГА УКРАЇНСКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СРБИЈИ: САРАДЊА АМБАСАДЕ УКРАЇНЕ У БЕОГРАДУ И ГРУПЕ ЗА УКРАЇНСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Најзначајније упориште у раду београдске українистике представља сарадња између Амбасаде Украјине у Београду и студената и професорског колегијума Групе за українски језик и књижевност Филолошког факултета Универзитета у Београду. Пријатељи из Амбасаде и наша катедра (заједно са њеним студентима) у значајној су мери допринели препознавању и промоцији украјинске културе, језика и свега што Украјина има да понуди, не само међу другим студентима Филолошког факултета, већ и међу целокупном српском јавношћу.

Захваљујући напорном раду Амбасаде и студената-волонтера, крајем августа 2016. године на Савском шеталишту Калемегданске тврђаве, Београђани, туристи, као и случајни пролазници, могли су изблиза да се упознају са украјинском културом, уметношћу и кухињом кроз мини-фестивал „У гостима код Украјинаца”. Током десет дана, колико је фестивал трајао, посетиоцима су представљени уникатни производи домаће радиности, украјинска ношња, накит, а кроз изложбу фотографија и сувенира могли су да се упознају са историјом Украјине и њеним атракцијама. Суграђани су могли да уживају у јединственим гастрономским специјалитетима Украјине, а могли су да осете дух Украјине чак и ако су само мирно шетали шеталиштем тих дана – са штанда је могла да се чује аутентична украјинска савремена и етно музика. Фестивал је такође организован симболично – поред тога што се њиме прославио Дан независности Украјине (24. август) и Дан заставе Украјине (23. август), фестивалом је прослављен и 25. рођендан Украјине – тачније 25-годишњица њене независности.

Посебну атракцију фестивала приредила је украјинска уметница Дарија Тимоњина која је допутовала у Београд и својим величанственим анимацијама на песку испричала причу о градњи украјинско-српског пријатељства, као и о томе како љубав и пријатељство не знају за границе.

Амбасада Украјине у Србији активно даје подршку и подстиче садашње и будуће студенте који се опредељују за студије українистике на боље учење и заинтересованост за украјинску историју, културу, књижевност, и наравно, језик.

Теодора Камицорац

Теодора Павловић

Ива Ристић

Александра Гладић

Ана Митић

Анђелка Радовановић

Даница Милошевић

Катарина Јањушевић

Јелена Павловић

Амбасадор України у Београду, господин Олександр Александрович, регулярно посећује наше студенте на почетку сваке академске школске године како би се боље упознао са бруцошима, а такође охрабрио и редовне студенте за даље стицањезнања. Поделом симболичних поклона и сувенира бруцошима, као и поделом захвалница волонтерима на фестивалу „У гостима код Украјинаца”, господин Александрович је такође студентима у октобру 2016. отворио реновирану учионицу україністики, која је преуређена у складу са потребама студената, али и са све већим растом броја оних који се одлучују за студирање україноског језика и књижевности.

Подстицај за даљи развој и напредак нашим студентима Амбасада Украјине даје и на друге начине – кроз различите конкурсе и радионице које пружају шансу студентима да покажу своје виђење и схватање україноског језика и културе. У марту 2017. године Амбасада је расписала ликовни конкурс за наше студенте који су имали прилику да својом креативношћу у најбољем светлу прикажу један од најзначајнијих симбола Украјине – њен грб „трозубац”. Наши студенти су се показали као вешти и веома талентовани на различитим пољима – између осталог, у глуми, певању и писању – а нису разочарали ни као ликовни уметници. На додели награда која је одржана крајем марта у библиотеци Катедре за славистику Филолошког факултета, Амбасада Украјине је имала тежак задатак да изабере три најбоља рада. Ипак, свима су уручени поклони и награде који ће их подсећати да наставе да развијају своје таленте.

Ликовни таленат су наши студенти могли да опробају и на други начин. Почетком априла 2017. године Етнографски музеј у Београду управо у сарадњи са Амбасадом Украјине позвао је у госте україноску уметницу Олесју Вакуленко, познату по изради слика двома најпознатијим техникама: „витинанка” (резањем папира) и „петриківка” - специјалном техником сликања која је призната као україноски национални симбол. Вакуленко је такође позната по изради анти-стрес бојанки које за мотиве узимају україноски фолклор и детаље из україноских бајки. Уз изложбу

њених радова у Етнографском музеју, Олесја Вакуленко је осмислила и радионице за децу и одрасле, студенте українистике и остале посетиоце Етнографског музеја, на којима је представила начин израде ових слика и подстакла учеснике радионица да сами, користећи ове две технике, створе своја мала уметничка ремек-дела.

Сарадња коју Амбасада Україне у Београду и професори и студенти українистике остварују, као и подршка и несебична помоћ којом обе стране доприносе, без сумње, помаже да се Україна и њена богата култура представе у најбољем светлу српској публици, као и да остави најбољи утисак на све оне који су за українску историју и језик највише заинтересовани, почев, најпре, од наших студената, који су на неки начин такође својеврсни амбасадори українске културе и историје у Србији.

Детаљније о поменутих догађајима прочитајте и на нашем сајту:
www.ukrajinistika.edu.rs

Аутор: Милован Милојевић

Тема броја:
Феномен Станислава

Тема числа:
Станіславський феномен

ИВАНО-ФРАНКИВСЬК

Івано-Франківськ је европски град, познат као економски, културни и архитектонски центар западне Україне и Прикарпаття і један је од највећих градова Галиције.

Град се налази на Покутској равници и удаљен је од граница Пољске, Румуније, Мађарске и Словачке од 150 км до 300 км. Исто тако, за овај град кажу да представља северну капију Карпата.

Град Івано-Франківськ, који се раније звао Станиславов, представља центар истоимене области, једне од 24 регионалне области Україне. Он је административни, привредни и културни центар. Обухвата површину од 125 квадратних километара где живи преко 240 хиљада становника.

Налази се између две реке Бистрице (Надвирњанске и Солотвинске Бистрице) код старог україноског села Заболоття. Основан је 1661. године као утврђење, а 1662. године добија Закон о Магдебурску. Године 1962, поводом тристоте годишњице од оснивања, Станиславов је преименован у Івано-Франківськ у част књижевника и истакнутог грађанина Україне – Івана Франка. Овај град некад називају и мали Лавов, због његове оригиналости у архитектури. Град је испрва грађен као јако утврђење. Његова територија била је ограђена прво дрвеним, а потом и каменим бедемима, док су касније додати земљани бедеми и широки ровови.

Трг Ринок је најстарији у Івано-Франківську и има исто година колико и град: настао је 1662. године. Познато је да је град настао као тврђава која је у почетку имала облик правилног шестоугаоника. Због тога је трг не само историјски, него и геометријски центар некадашње тврђаве. На средини трга се налазила Ратуша – зграда градске управе.

У њему нема трамваја, може се ићи само тролејбусом, бициклом или пешке. Узгред, градски превоз није нарочито популаран. Све је врло близу, јер је град, као направљен за лутке, мали и чаробан.

Мештани су заједно са свим становницима Галиције са ентузијазмиом прихватили демократске промене деведесетих и били су њихова покретачка снага. Спровели су декомунизацију града. Народне жуто-плаве заставе вијориле су се над градом већ у априлу 1990. године, а грађани су на референдуму 1991. масовно гласали за независност Україне.

Івано-Франківськ је познат по својим фестивалима и културним и забавним манифестацијама. Сваке године у мају се концертима и културно-уметничким програмима обележава Дан града. Спектакл представља и божићна парада вертепа која се одржава на трговима и улицама од 7. до 14. јануара.

Данас је Івано-Франківськ модеран европски град који се динамично развија како у економском, тако и у културном правцу.

Аутор: Петар Минић

ЗНАМЕНИТОСТИ БИСЕРА ЗАПАДНЕ УКРАЇНЕ

Знаменитости овог града представљају мешавину старина, верских утицаја и историјске величине. Овај град је важан културни центар западне Україне и ваља га посетити. Нарочито је леп лети: безброј цветова, зелено дрвеће и мириси стварају јединствену атмосферу.

Колегијални костел (музеј уметности)

Колегијални костел је једна од највреднијих архитектурних и духовних знаменитости Ивано-Франківска и целе Україне. Саграђен је у далеком XVII веку као гробница породице Потоцки која је у то време владала градом. На источном зиду се налази грб породице Потоцких „Пиљава”. Храм је изграђен у барокном стилу са ренесансним елементима. У унутрашњости се могу видети фреске А. Фабјанског. У совјетско време храм није радио. Сада је у њему смештена изложба Музеја уметности Прикарпатја на којој су приказани примери галицијског иконописа, барокна скулптура Гудера и Пинзеља, стваралаштво класика западноукраїнског сликарства, а такође и радови пољских, аустријских, немачких и италијанских мајстора XVIII и XIX века.

Ратуша на тргу Ринок је најпознатији симбол града. Саграђена је 1932. године и тада је била највиша зграда у граду са својих 49,5 метара. Українска застава се завијорила на њој у априлу 1990. године.

То је древна грађевина у Ивано- Франківску.

У њеној историји се могу издвојити три периода:

1. Прва ратуша (1672-1677). Ратуша се користила за седнице градског савета и суда. Сф њене куле су контролисали избијање могућих пожара и пратили премеш-

Ратуша (Локални историјски музеј)

(пожар или непријатељски напад) трубили. У приземљу су биле продавнице, било их је укупно 24. У подруму је био затвор у коме су држали преступнике и устанике.

3. Трећа ратуша (1871-1915). 1868. године град је задесио пожар. Изгорела је четвртина града, а од ратуше је остао само гвоздени скелет. 1871. године је направљена нова ратуша која је изгледала као једносратна кућа са високом кулом. До четвртог спрата је била покривена белим мермером, а сала за седнице градског савета је била украшена натписима који су садржали чињенице о историјским догађајима у граду.

4. Четврта ратуша (од 1935. до данас). За време Првог светског рата зграда је била оштећена услед дејстава аустријске артиљерије. Због економске кризе двадесетих година градске власти нису успеле да спроведу реконструкцију. Обнова је почела тек 1929. године, а завршена је 1935. За време Хитлерове окупације Немци су одлучили да сруше ратушу, али су успели да униште само њено северозападно крило. У згради ратуше је 1959. године отворен Музеј Ивано-Франківска.

Фонд музеја броји више од 110000 експоната међу којима су иконе, оружје, слике, графике и археолошки предмети.

Воскресенска катедрала

Воскресенска катедрала је најважнија гркокатоличка светиња Ивано-Франківска. Овај храм је саграђен по правилима аустријско-баварске школе архитектуре са јасним класицистичким цртама. Занимљиво је да су врхови њених кула ипак саграђени у стилу гуцулске сеоске архитектуре.

У унутрашњости цркве се може видети прелепи петоспратни иконостас који су израдили украјински уметници Монастирски и Сосенко.

тање турских и татарских одреда за време Турско-пољског рата. Ратушу су срушили 1677. године због њене нестабилности, а по неким изворима и због тога што се Андреју Потоцком, оснивачу града, није свидела њена архитектура.

2. Друга ратуша (1695-1868). 1695. године по наредбини управника града, Јосифа Потоцког, саграђена је нова ратуша. Имала је осам спратова и била је у облику крста. На њој је био сат који је сваких петнаест минута звонио. Изнад сата је саграђена просторија за часовничаре који су у случају опасности

Музеј породичних занимања

Овај занимљиви приватни музеј направио је новинар Р. Фабрика. Ту се могу видети примери стотину педесет сасвим различитих занимања којима се бавила породица колекционара у протеклих двеста година. Пчелари, архитекте, ковачи, доктори, градитељи, геолози, рудари, музичари, агрономи, зоотехничари, наставници, баштовани – листа је знатна. Ту се могу видети професионални инструменти, машине, механизми и апарати од древних времена до данас.

Стометривка

„Стометривка” је пешачки део улице Независности од Вичевог трга до улице Ивана Франка. Заправо, њена дужина је око пола километра, али је овај назив остао сачуван код мештана. То је најпопуларнија пешачка зона у граду са великим бројем кафића, ресторана, бутика и књижара.

Бастион

Од старе тврђаве у садашњем граду је остао само део одбрамбеног зида са бастионом чија се реконструкција може видети. Тврђава је била саграђена још 1662. године. Чувала је град од напада Турака већ 1672. године. Сада се у казамату бастиона може видети истоимена галерија: тржни центар са терасама за шетњу, сувенирницама, кафићима и ресторанима.

Бастион

Јерменська црква

Јерменску цркву Непорочног зачећа Пресвете Деве Марије мештани зову једноставно „плава црква”. Висока зграда са двома кулама у стилу касног барока налази се одмах поред трга Ринок. Храм је саграђен у XVIII веку на месту дрвене цркве посвећене чудотворној икони Богородице.

У унутрашњости преовлађују дрвене скулптуре, док су зидови покривени фрескама. Данас је црква отворена за парохијане као Свето - Покровска црква.

Градско језеро

Језеро је направљено 1955. године и од тада га мештани називају „Станиславско море”. То је једно од незаобилазних места за одмор у Ивано-Франковску. На њему се налази станица за чамце и најромантичније место – мостић који води на „Острво љубави”.

Замак Потоцких

Замак је саграђен 1672. године после чега је више пута реконструисан и дограђиван. Сачињавају га троспратна палата заштићена одбрамбеним зидовима и бастионима, службене грађевине и парк у средини дворишта. Нажалост, добро је сачувана само парадна ограда палате која је одвајала замак од града. На огради која је реконструисана се налазе улазна врата украшена витешким симболима. Са супротне стране замка се се могу

видети остаци зидина и бастиона. На једном од њих се налази споменик „Вазнесење” са скулптуром Исуса Христа високом три метра. Тренутно замак није у најбољем стању, али га је могуће посетити.

Ивано Франківск је родно место читаве плејаде писаца – данас познатих и веома плодних стваралаца. Превод неких од њихових дела можете прочитати у овом броју. По старом имену овог инспиративног града ова појава у украјинској књижевности добила је назив „Станиславски феномен“, али о томе више у следећем тексту.

Аутор: Миленка Костић

СТАТУС СТАНІСЛАВСЬКОГО ФЕНОМЕНА В УКРАЇНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНІЗМІ

За визначенням одного з учасників станіславського феномена В. Єшкілева, «Станіславський феномен – феномен наявності у місті Івано-Франківську групи письменників та художників, у творчості яких найбільш рафіновано були інсталювані цінності знакового списку українського постмодерного дискурсу. Творча та організаційна діяльність цієї групи уможливила низку синтетичних проєктів, які відкрили і довели до певної повноти ознак постмодерний дискурс в українській сучасній літературі. Серед цих проєктів стрижневу позицію займали і займають концептуальні часописи «Четвер», «Плерома», редакційні проєкти Ю. Андруховича під егідою часопису «Перевал». У ширшому культурологічному аспекті станіславський феномен коректно розглядати як виникнення «специфічної соціокультурної ситуації» (Ю. Іздрик), географічно локалізованої в Івано-Франківську, що розгорталась і знаково, проєктно й організаційно кристалізувалась 1989 – 1996 рр.» [6].

Ю. Андрухович зазначає: «Наша місцева апокаліпса почалася не так вже й давно – у вересні тридцять дев'ятого, коли в полишені на поталу всім вітрам «панські» помешкання вселилися інші люди, прибульці з далеких рівнин» [1, С. 6]. Автор нарікає на те, що самобутній Станіслав, окупований чужинцями, поступово перетворився на типове радянське місто, позбавлене європейської своєрідності. Йдеться про зникнення цілої низки легенд, міфів, культурних цінностей та формування провалля «непам'яті».

В. Єшкілев вважає, що розпад СРСР послугував плідним історичним тлом для настання ситуації культурної «відкритості», котра зумовила зміну естетичних канонів і мистецьких координат, необхідність неорганічного стрибкоподібного переходу від літератури, де домінував тестаментарно-рустикальний дискурс, до світового літературного метабештальту постмодерного дискурсу. «Така ситуація породила специфіку трансформаційного процесу, що полягала у постмодерному запозиченні прийнятних елементів метабештальту та, певною мірою, «мічурінський» спосіб їх щеплення до неприйнятних українських реалій. Разом з тим, зіткнення метабештальту з органікою ізольованої «залізною завісою» культурної маргіналії породило специфічні явища-гібриди, зокрема Станіславський феномен» [6].

Для станіславівців характерне прагнення створити культурний міф про «несправжнє», заповнити культурну лакуну, що з'явилася в радянський період. Ю. Андрухович вважає Галичину ідеальним місцем для розвитку постмодерністської літератури, адже вона (Галичина) «наскрізь штучна», «зшита білими нитками» [1, С. 120]. Письменник покладає великі надії на те, що «саме тут, у цій «буферній зоні», в цьому поруйнованому кордоні між Західною Європою і Східною» вдасться створити нову літературу [1, С. 9].

Сам термін «станіславський феномен» був уперше сформульований В. Єшкілевим під час мистецької дискусії на гепенінзі «Рубероїд» 13 червня 1992 року (організатори – художник А. Звіжинський та Р. Котерлін). Не буде коректним долучати до станіславського феномена всіх літераторів, які мешкають в Івано-Франківську. Станіславський феномен обіймає своєю плеромічністю список письменників та креаторів візуального терену, які презентують себе у текстах через ситуацію постмодернізму:

Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, Т. Прохасько, Г. Петросаняк, М. Микицей, Я. Довган та інші [6].

Ознакою будь-якого продукту постмодерного типу є його маргінальність. Саме поняття маргінальності на сьогодні отримало специфічний статус, оскільки є полідисциплінарним терміном. В останні десятиріччя термін актуалізується як характеристика проміжного соціального становища індивіда, що змушений одночасно існувати на межі різних культурних, мовних або суспільних норм. Такий погляд на природу маргінальності був запропонований американським соціологом Р. Парком як поняття, що визначає специфічні території соціального простору, які характеризуються насамперед особливостями просторового положення.

Олена Федюк у своїй розвідці про станіславський феномен визначила три чинники його формування: час, місце, постмодернізм [303]. Галичина, що тривалий час була частиною Австро-Угорської імперії, до сьогодні сприймається як межева територія. Своєрідність її культури пояснюється мішаниною українського та західного світоглядів. Інакшість Станіслава спричинила критичне ставлення до нього центру (Києва). Як стверджує І. Бондар-Терещенко, український літературний дискурс 1990-их рр. характеризується тим, що мистецтво регіонів виступає опозицією до мистецтва офіційної столиці [4]. З цього погляду (географічне відокремлення, існування між двома культурними світами сходу і заходу) факт існування станіславського феномена як окремої і особливої літературної спільноти незаперечний.

Специфіка маргінальних станів культури обґрунтовується у фундаментальних постструктуралістських дослідженнях М. Фуко, Ф. Ліотара, Ж. Дерріди, завдяки яким це поняття увійшло у філософський обіг.

Поняття маргінальності в постмодернізмі стає декларованою ознакою творчості. У цьому контексті розглянемо станіславський феномен. Його представники прагнуть «переписати» радянський період історії міста і компенсувати його новими міфами. Як супротив соцреалістичному канону письменники створюють міфи нової посттоталітарної дійсності, що є спробою повернення до Центральної Європи провінційного Івано-Франківська. У такий спосіб відбувається процес формування нової культурологічної території відповідно до постмодерної теорії маргінальності. Станіславська поетика – це геопоетика, при зображенні подій головним є «де», а вже потім «коли». У Т. Прохаська читаємо: *«...на світі є речі набагато важливіші від того, що називається долею. Франц мав на увазі передовсім місце. Є місце – є історія... Знайти місце – започаткувати історію. Придумати місце – започаткувати сюжет»* (7, С. 6). Станіславівці створюють свої місця – *Чортоніль*, що *«зусібіч оточений горами»* (4); *Ялівець*, чийм *«головним мешканцем був, звичайно, сам ялівець»* (7, С. 33); а Галичина у творах В. Єшкілева перетворюється на містичний середньовічний топос, населений окультистами, чарівниками, мантрикорами та іншими створіннями (5).

Генетична специфіка станіславського феномена, за твердженням В. Єшкілева, полягає у процесі «зіткнення метагештальту з органікою ізольованої «залізною завісою» культурної маргінальності» [6]. Саме поняття «світового літературного метагештальту постмодерністського дискурсу» як художньо-естетичної системи творчості передбачає неодмінне використання суто маргінальних жанрів та форм: поміток, коментарів, нотаток, рецензій, дописів, чорнових варіантів тексту, а також особливих форм його видання, різного роду авторських деталізацій та доповнень, зразків візуальної поезії і т.д. Ці та подібні елементи широко репрезентовані у творах представників станіславського феномена. Так, у передмові від імені видавця до

роману «Перверзія» Ю. Андрухович зазначає, що книжка є викладом матеріалів із пакета, який був переданий незнайомим іноземцем, тим самим повністю заперечуючи власну причетність до роману як автора. Отже, текст складається з фрагментів копій документів, нотатників, аудіокасет, роздруків деяких комп'ютерних записів, із запрошень, програмок, репортажів, газетних інтерв'ю і т.д. На суто мовному рівні це призводить до змішування стилів, текст більше нагадує не цілісну структуру, а колаж. Подібна подача такого тексту як завершального є дотриманням настанови Р. Барта, який, розглядаючи суб'єкт із лінгвістичного погляду як не власне особу, а лише функцію, приходить до висновку про недоцільність відведення цій функції певного центрального місця. Література як форма буття мови проголошує себе літературою без письменника.

Географічна віддаленість від центру та перебування на межі пересічних культурних впливів сприяють виникненню того типу літератури, який Ж. Дельоз називає міноритарним – літературою меншості, яка уникає домінувальних, тобто мажоритарних форм вираження, пориває з усталеними літературними нормами, виявляє нові можливості мови у шпаринах металітературності. Або, за словами М. Фуко, утворює маргінальну структуру, що «перегрупує весь досвід гри мовного викриття, який є суто театральним, в уповільнений спосіб його передачі» [8, С. 105]. Процес детального опису перебігу станів, що відбувається на межі просторових, часових та мовних реалій, ми бачимо у прозі Т. Прохаська: *«От і сніп божого деревця, що пролежав цілий рік на шафі, пахнув лише порохом, раптом знову вернувся до свого власного запаху. Або: одного ранку (це сьогодні) запах божого деревця опанував усім: цілий сніп його перестав пахнути порохом, як було зимою, весною і літом»* (7, С. 16.); *«Літні щоденники – окрема культура: мандрівки, експедиції, польові сезони, виправи, нові місця і способи життя, фотографування, ріки і перепади естетики буття, а далі – вакації, ревакації, хлопчача доблесть, війни уяви, соки, плоди і міражі»* (7, С. 22).

Отже, станіславський феномен – явище цілком унікальне завдяки своїй поезії (письменники творять у традиціях європейського постмодернізму), особливості якої здебільшого зумовлені географічним розташуванням Івано-Франківська (Станіслава).

Література

- Андрухович Ю. Дезорієнтація на місцевості : [зб. есеїв] / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. – 128 с. – (Весь Андрухович).
- Андрухович Ю. Рекреації [Електронний ресурс] / Юрій Андрухович. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Література/Юрій-Андрухович/21447/Рекреації>
- Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [за ред. М. Зубрицької] . – [2-е вид., доповнене] . – Львів : Літопис, 2002. – С. 491–496.
- Бондар-Терещенко І. Є. Структурні особливості літературного дискурсу 1990-х рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Бондар-Терещенко Ігор Євгенович. – К., 2006. – 20 с.
- Єшкілев В. Пафос : [роман] / Єшкілев. – Львів : Кальварія, 2002. – 208 с.
- Єшкілев В. Станіславський феномен / Володимир Єшкілев // Плерома з'98. Мала Українська Енциклопедія Актуальної Літератури : часопис з проблем культуроло-

- гії, теорії мистецтва, філософії / [упор. В. Єшкілев]. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1998. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/gk-ps.htm>
- Прохасько Т. Непрості / Тарас Прохасько. – [2-е вид.] . – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. – 140 с.
- Фуко М. Рождение клиники / Мишель Фуко ; [пер. с фр., предисловие А. Ш. Тхостова] . – М. : Смысл, 1998 – 310 с.
- Fedyuk O. Stanislav Phenomenon. More on Ukrainan national identity [Електронний ресурс] / Fedyuk O. – Режим доступу : <http://www.kakanien.ac.at/beitr/fallstudie/OFedyuk1.pdf>

Аутор: Анастасија Тепишић

Књижевни преводи

Художні переклади

Андрій Лубка

СРЦЕ, СРЦЕ

Пробудив сам се у Італії.

Некако сам увек желео да започнем причу управо на такав начин – са благим наклоном, једва приметним осмехом, као да се уопште нисам ни будив, као да никада нисам имао онај чудан осећај када аутомобил искаче (да, управо искаче!) из дугачког тунела испод Монблана и мења се одмах све: осветљење (управо је падала киша, облаци ту и тамо пропуштају сунчеве зраке, који, додуше, више не греју уопште); температура ваздуха, јер иако су на колима сви прозори подигнути, одмах по изласку из тунела у нос удара кисеоник, имаш утисак као да одједном скидаш са главе гас-маску и коначно дишеш пуним плућима, чак не размишљајући о томе, одакле се он, свеж хладан ваздух појавио унутар вашег бордо „Мицубишија“; звук точкова, јер у загушљивом и топлом тунелу с акустичним бетонским зидовима дутим дванаест километара, испод највишег алпског врха, са сувим, чак помало прашњавим асфалтом, звук аутомобила који иде лудом брзином, помало наликује сувом стењању и завијању ветра, који се местимично одбија од хладних зидова тунела, да би се секунд касније одбио већ са друге стране и опет прошао кроз целог тебе, испуњавајући тело дрхтавицом и приморавајући све унутар тебе да мелодично трепери, као камерни тон, дакле, звук точкова у сувом и глувом тунелу као замачом чаробног штапића у једном моменту се претвара у други звук који својим урликањем дере, кида बारे на комадиће и оне у бесконачним милијардама тамноплавих, љубичастих, светлоплавих, јарко жутих, наранџастих, светлоцрвених капљица лете на све стране; и још једном, јер је најважније: аутомобил излеће из тунела и судара се са новим ваздухом, апсолутно новим по конзистенцији и температури, да се другачије изразимо, са зидом ваздуха, који хладан јесењи алпски ветар баца и удара о падине Монблана, баца све јаче, као да покушава да разбије јаку планинску стenu, савлада њен вековни отпор и пробије себи пут даље, и ауто улеће у тај зид у пуној брзини, стварајући испочетка ситне пукотине које се шире структуром ваздуха у чудесан цртеж и у одређеном тренутку се разбијају, падају, пропуштајући ауто кроз себе и онда, негде међу предњим браником и фаровима, рађа се танан, као дечји глас, талас који, међутим, са сваким милиметром јача и све више расте, на улазу у кола он већ подсећа на пушачки бас дебелог пијанца, а када прође пртљажник и удаљи се од аутомобила, онда постаје заиста страشان урлик оних бесмртних змајева који су, према народним предањима, насељавали овај континент пре неколико векова, и управо тај талас који пролази кроз тебе попут лаганог голицања и дрхтаја, на почетку приморава твоје мембране да нечујно зазвоне, а затим се грозничаво пењући, благо стеже грло и ти, осећајући да се оно некако неприродно суши, гуташ плувачку и управо тај талас, када одједном доспева до нивоa очију, хиљадама невидљивих рибарских удица диже капке и тек касније, када велики као трешња талас галантно скочи са твог темена, ти ћеш се изненада пробудити и схватићеш да је око тебе Италија.

У томе се и крије парадокс буђења у другом свету, када скоро у једном даху пролетити тунел од дванаест километара и обреш се у другој земљи, окружен другим ваздухом, па чак и другом светлошћу. И дванаест километара тунела, који раздвајају Француску и Италију, мада више ништа и никог не могу раздвојити, јер су границе тамо

одавно заборављене, тих дванаест километара огромне рупе коју ко зна ко је ископао испод монументалне планине под капом вечитог снега, представља својеврсну ничију територију, јер се Француска завршила са оне стране, а Италија почиње тек са друге, и ти километри би могли постати твоји, твоја приватна територија, али не, ауто јури све даље и даље и, као што је већ било речено, у једном тренутку ти се будиш.

Зауставимо се на овом детаљније. Дакле, пробудио си се и у првом делићу секунде у очи ти удара прилично јарко светло. Два: удишеш (као да до сада уопште ниси дисао). Три: звучни талас велик као трешња скаче са твог темена негде назад, иза тебе, у прошлост.

И четири, што у принципу уопште није ново. Срце, срце. Са срцем бива исто као и са пијанком. Пијеш колико год можеш, толико да напуниш себе до ивица, као пехар (Грала), можеш да се веселиш и певаш, изводиш разне безобразлуке, спаваш зимским сном, а ујутру се пробудиш свеж и бодар као твоја звонка младост. Али једном ћеш се пробудити сасвим другачији, као да си прекорачио невидљив праг младости а живот око тебе добио је неке нове, не претерано пријатне боје. Управо тада, иза тог прага се дешава оно што ће те растужити на дуже време: почињеш да заборављаш. И није чак ствар у томе да си се до тог тренутка сећао ваших јучерашњих седељки уз флашу (зар само уз једну?!), са свим живописним и јарким детаљима, а сада се присећаш јучерашње вечери као кроз маглу – као да твоја свест, као огроман средњовековни брод упловљава у залив некакве крчме или нечијег стана и почиње да нестаје: од тог тренутка се сећаш само неколико детаља, а затим твој брод упловљава у тамноплаву маглу и доста ти је више да лупаш главу о томе како си јуче вратио кући. Да, управо тако, једном ћеш се пробудити, а у глави неће бити ни једног сећања на оно шта се десило јуче. И тако ће бити увек: после сваке поштене пијанке твоје сећање ће те напуштати и од тог карневала се више нећеш ничега ни сећати. Младост се завршила, меморија је препуна, оперативни систем ослобађа место за важније фајлове.

Исто тако је са срцем. До одређеног момента живиш, не сумњајући чак да тело има унутрашње органе. Живиш животом лептира, лаганог и безбрижног, и мислиш да је смрт само поетска слика, својеврсна рима за реч „крт“, поклопац који затвара крт крчаг твог живота.

Али поновићу: једном, није важно када ће то бити – у јесен, лето, зиму, пролеће – први пут ћеш осетити да имаш срце. И од тада тај (тужан, ех како тужан) утисак неће те никада напустити.

Управо тако је било онај пут којег се сећам: пробудио сам се у Италији и осетио да имам срце. То је био онај дуготрајан период када пролазиш сеизмичку зону двадесетогодишњег узраста и лагано закорачујеш на минско поље двадесет прве своје године. Био је октобар, ауто је јурио на југ Италије, седео сам на сувозачком месту, широко отворених очију и послушкивао себе. Био је то сасвим нови осећај: срце се играло у мени као дете и никако га нисам могао повезати са својим телом, први пут тог јесењег поподнева осетио сам да је моје срце посебна територија, којом нико не влада, чак ни ја (О Боже праведни, где су нестали сви они егзалтирани поетски узвици: „моје срце припада теби, оно је само твоје!“, како су се они у једном тренутку отопили, распали се, сагорели!). Јер срце је страно тело које се једноставно уселило у твој организам, оно живи свој аутономни живот. И можеш се опирати, викати, рецитовати прекрасне стихове о љубави, али ипак ћеш се помирити с тим да је срце, та велика граната љубави, – нешто материјално.

Тог дана смо се враћали из Париза. Цело то путовање, галопом, невероватним брзинама мало више од недељу дана, непуних десет дана, водило нас је незнано куд, у зависности од тога, како ће се отворити мапа или какво ће бити јутарње расположење.

Управо тако, вољом судбине, ми смо се и обрели тада у Паризу. Допутовали тамо из централне Немачке, где је само добро старо вино заједно са чаробном јесени могло да учине наше расположење толико романтичним и авантуристичким, да смо одлучили да свратимо до француске престонице.

У Паризу је, да будемо искрени, било добро. Оставићемо детаље за други пут, изнећемо овде само прикладно. Два дана проведена у овом граду била су експлозивна, јер као прво, дуго шетали и разгледали, скоро да нисмо ни спавали, а ја сам се, искористивши то да нисам возио, упутио на путовање непознатим обалама разних вина; ноћни Париз био је сасвим другачији, други Париз, зато ни ноћу нисмо стајали, лутали смо као пси, уживали у вину и цигарама. Пушило се добро, уопште размишљао нешто да је пушење једна од оних навика коју неизоставно прати јесен, управо је у јесен најбоље и најлепше пушити, удишући након сваког увлачења, као да гризеш тек расхлађени ваздух, прожет разним травама и осушеним лишћем.

Када би ме неко замолио да именујем укус те јесени, онда бих баш тако и формулисао: црно вино малим гутљајима са још мањим паузама за пушење. Тако је било у Немачкој, тако се наставило у Паризу.

Управо сам, након два дана, ујутру, огрнувши се од хладноће у натовску војничку јакну са немачком заставицом на левој руци, сео у аутомобил који је кривудала кроз колоне на излазу из Париза, пустио неку дискретну радио-станицу, запалио цигарету и дуго гледао у јутарњи сумрак у којем су са разних страна пловиле жуте и црвене очне дупље фарова. Цигарета је пријатно грејала руку, дим је помало пецкао усне, све у устима је постало горко и почело да трне, топлота од јакне и грејања је испунила тело, угасио сам цигарету и заспао.

Сан је био непријатан, испрекидан, више да обнови снагу, него да пуни одмори. Од нередовног спавања, лоше исхране, бескрајног пута, руке су ми подрхтавале, што се поготово видело када бих приближавао цигарету устима.

Дакле, по ко зна који пут се понављам, изашли смо из тунела, пробудио сам се и управо тада осетио сам тежину у срцу, ако се то може тако назвати. Руке су подрхтавале са сваким удисајем, како су се плућа пунила ваздухом, бивало је све теже и непријатније дисати, нејасна слабост обузимала ми је тело, које је пробијао хладан зној. То је био сасвим нов осећај, још нисам знао где да га сместим: матрица живота се тек формирала и још увек нису све полице биле пуне и назване. Пошто нисам нашао бољу идеју, запалио сам. И постало је мало горе, али обичније. Километри су треперили иза прозора, а моје срце никако да се смири. Јер понекад је тако, срце куца као да свира цез.

Додаћу још једно: једног јутра у неком хотелу у Миколајевској области изашао сам до рецепције, са свима се поздравио и почели смо да се упознајемо и управо тада изгубио сам тло под ногама и сео сам у фотељу и затворио очи. У тој обамрлости сам био неких десет минута: у даљини су се чули неки забринуте гласови, осећао сам нечију топлу руку која је брисала моје лице пешкиром мокрим од хладне воде, хтео сам код њих свих, тамо, до рецепције, да се вратим, али сам успео тек након оних нетрагом несталих десет минута које сам провео без свести. Тешко сам отворио очи, попут челичних врата, и покушавао дубоко да дишем, а срце, срце је час искакало из груди,

час се сумњиво утишавало, људи које још нисам упознао и који су такође дошли на ту конференцију, врзали су се око мене уплашених лица и изненада сам схватио да умирати није само лако, умирати је срамно.

Сетио сам се тога након годину дана. Било је топло вече, наше велико друштво се сместило на тераси ресторана са аустријске стране Алпа, послуживала су се нека локална јела и вино. С времена на време сви су се гласно смејали, шалили се: фестивал који је све окупио ближио се крају, тако да смо се могли опустити, а моје је срце, поново изморено од неколико дана узбуђења, откуцавало свој ритам. Заправо исто се дешавало свима, о томе се и водио разговор. И на крају, неко је са друге стране стола довикнуо: „Arrhythmia absoluta!” и сви су се насмејали у један глас, као да се уопште није радило о њима, као да то није њихова мука, као да је живот заиста безграничан попут ове топле вечери.

И још једно, за крај. Ти ме зовеш “срце”. Када увече седим пред лаптопом, ти се нечујно прикрадаш с леђа, грлиш ме, мрсиш ми косу, љубиш ме иза уха и тихо говориш:

- Већ је касно, срце моје, време је за спавање.

Превела: Христина Хрушчинска

Андриј Љубка

АУТОСТОПОМ ДО БЕЧА

Свега двадесет минута пре него што сам решио да кренем на пут, ни о каквом путовању није било ни речи. А сат времена након њега већ смо стајали на обилазници и стопирали. Трајало је то око седам минута. Тако је спонтано почело наше путовање у Беч.

Све најбоље у животу ми се дешавало случајно. Па, можда не баш све, али оно што се може назвати авантурама – сигурно. Тако је једноставно занимљивије живети: када ујутру још не знаш где ћеш се обрести увече.

Једном се тако неочекивано појавила идеја да отпутујем у Беч. Ни о каквом путовању није било речи, као што сам већ поменуо, напротив, било је превише рутине и у блиској будућности излаз из ње се није видео. Средина пролећа, то јест средина априла. Ни хладно ни вруће. Дан још није био дуг, али се не би рекло ни да је кратак. Сунца готово да нема, а такође ни зеленила. Укратко, средина пролећа, почетак депресије.

И једног таквог дана неколико пријатеља се окупља увече, без икаквих планова и ентузијазма. Последњи се, међутим, појављује заједно са причом, шалама, старим анегдотама, којих се ми редом присећамо. Нисмо ни трепнули, а већ је јутро – стандардно сиво пролећно досадно јутро, пет сати. Неко изненада каже да би сада било добо наћи се у нечијем туђем животу, туђем граду, рецимо тропском. Подржавам ту идеју, напомињући, ипак, да је реалнија и пријатнија варијанта – Беч, нама најближи велики прелепи град. Не рачунајући Будимпешту и Праг, али то је већ друга прича.

„Кад бисмо се само сада створили у Бечу, за два сата се отварају кафићи, и могли бисмо тако пријатно започети јутро, између фонтана и голубова, неба и тргова. Ево

сад бих у Беч!“ – кажем ја, меланхолично се замисливши. Колико год било чудно или можда и није чудно, један од мојих познаника, Роман Бардун, легендарни цезер, предлаже да узмемо и кренемо. Уосталом, он је у праву: нећемо ваљда таворити овде цео живот. Кратко се договарамо, сатови већ показују шест. Роман и ја имамо пасош и визе, остали на спонтано путовање гледају скептично. Неко чак каже да нећемо никуд отпутовати. Хе-хе, кладимо се у гајбу чилеанског вина да ћемо још вечерас Роман и ја седети у бечком Иненштадту. Опклада је пала, најозбиљније, зато се спремамо на пут. За сат времена смо спремни да кренемо, од најпотребнијих ствари ту је плоска с вискијем (ипак смо се смрзли) и кредитне картице. Све остало ће нам Бог послати.

Ево нас на путу. Након седам минута испред нас се зауставља први ауто. Вози нас скоро двеста километара, за аутостопере то је велико растојање. Једина nelaгодност је то што нам се, а возачу се прича. Но нема везе, до вечери пошто-пото морамо бити у Бечу. Без нарочитих напора, преседајући од једних добрих људи до других, стижемо у Чешку. У једном од успутних ресторана чак стижемо да ручамо, да напунимо телефоне, да пробамо неко локално пиво.

Пред вече стижемо у Брно. Немамо ни снаге ни жеље да наставимо даље. До Беча има још један сат. Али у Брну још никада нисмо били. Обрни-окрени, свакако ћемо бити у прилици да попијемо ону гајбу вина, причајући о нашим авантурама. Или, познајући наше пријатеље, можемо попиту у тишини, тако је занимљивије. Или певајући. Уосталом, Беч је надохват руке, доказали смо себи да је то могуће. Зато остајемо на преноћишту у Брну, граду непознатом и интересантном за нас. Одлучујемо да новац намењен за хотел потрошимо на ноћни клуб: и у једном и у другом ноћ је иста, али у клубу је ипак занимљивије. Испоставило се да је клуб заправо стриптиз клуб, налази се у подруму, али се зове „Седмо небо“. Смештам се у кожную фотељу, наручујем дупли виски с ледом и пишем поруку пријатељима: „Па, изгубили сте. А ми смо на седмом небу“. И април као да је нестао, а до Беча има један сат.

Превела: Христина Хрушчинска

Андриј Љубка

ОВДЕ ЈЕ НЕКО ЖИВЕО ПРЕ НАС

Агент за некретине, као прави тајни агент, вади из актовке свежањ кључева и тражи прави. Има их толико, да ми се чини да међу њима мора бити и кључ од раја. И од овог стана на другом спрату старе камене зграде у центру града, пред чијим вратима смо задихано стали.

Још јуче сам у телефонску слушалицу објашњавао посреднику да тражим смештај: желим да изнајмим стан у неком мирном крају, што ближе центру или у центру. У центру града јер ми је важно да идем пешке. Не ради се о шетњама парковима или кејом, једноставно желим да идем пешке. И у биоскоп, и у библиотеку, и у продавницу. Агент за некретнине на другом крају замишљене телефонске жице неколико минута тражи у рачунару и нуди ми стан „не баш у центру“, али близу и одмах поред станице метроа. Морао сам да му објашњавам да сам одрастао у малим градовима, навикао да пешачим, те возња било којим превозом, осим бицикла, изазив код мене умор и стрес, јер је то већ путовање. Зато у центру, пешке и тачка.

И ево нас пред вратима стана који бих могао да изнајмим. Откључавамо, улазимо, палимо светло, разгледамо, брзим кораком пролазимо кроз предсобље, кухињу и две собе. „Овде је неко живео“ – говорим без икакве упитне интонације, пре себи, него извештачено насмејаном посреднику. „Да, да, ово је пријатан и усељив стан, одлична варијанта, невероватно добар однос цене и локације, дакле, узимате?“ – сав сија господин Кључ, како сам у мислима већ стигао да га назовем. „Нисам баш овакво нешто имао у виду“ – тешко седам у фотељу поред прозора, као самлевен. – Овде, у овом стану неко је недавно умро, зар не?“ Посреднику је непријатно, говори нешто о баби која је умрла пре два месеца, о агенцији за одржавање која је овде све очистила и избрисача све трагове, и о веома драгим унуцима који су се бринули о старици до последњег дана. Касније помало збуњено пита: „А како сте погодили?“

Гледам своју руку, сва се најежила. Фали ми ваздуха, молим Кључа да отвори прозор. „А зар ви ништа не осећате – помало зачуђено питам. – Овај ваздух у којем су недавно гореле свеће? Зар не примећујете да регал изгледа некако чудно, неприродно, недостају ствари које су стајале ту годинама: рам са фотографијом, прахњава ваза, пепељара у којој су се чувале минђуше, ланчићи, накит, везена салвета у коју је био умотан хлеб са ускршње причести, старомодна кожна фасцикла за најважнија документа, метална кутија за чај у којој су стајали лекови, зар не видите да је овај регал без свега тога као неко сироче?“ То се дешава када радиш са енергијом, речима: улазиш у просторију и осећаш да завеса виси некако погрешно, да сто не треба да буде испред прозора, јер тај прозор није ту због светла, већ да се гледа кроз њега у ишчекивању некога. Тако је замишљено, зато је овде.

И то не важи само за просторије: ни наше градове нисмо измислили и саградили ми. Сваки угао, ћошак, зид, ивичњак тротоара осмишљени су да врше одређену функцију, која нам није до краја јасна. Ми смо способни само да уништиме, погоршамо, прилагодимо себи, да прстор направимо примитивним. Зато наши градови и изгледају као сирочићи: заоденути у шарено рухо нимало у складу са сезоном, прљав рукав са украденим златним брошем, уста мусава, нокти дугачки и прљави, коса неуредна и расчупана, говор – испрекидан и болан, као рана, кошуља прљава, чак масна, али се види да је то памук, скупа и квалитетна роба. Такви су нашу градови – Ужгород, Кијев, Чернивци, Перејаслав: као силоване оперске певачице, као празна уста у којима је остао само један зуб – онај златан.

Свака што мењамо је на горе, скоро сва такозвана усавршавања су апсурдна. Живимо у градовима које не само да не волимо, него не знамо ни како треба да их користимо. Тамо где је требало да буде врт са погледом на Дњепар, никла је зграда. Тамо, где је требало да буде црква, налази се тржни центар. На месту гробља – телевизијски студио. И као последица: тамо где је требало да будемо ми, тамо су други; тамо, где је требало да буде Украјина, ње уопште нема.

Превела: Христина Хрущинска

Андрій Лубка

СМРТ И ЈОШ ХИЉАДУ РАЗЛОГА ЗА ЛЮБАВ

Први пут сам то схватио у Лавову, рекао бих, пре неке две године. Затим ме је просветљење затекло у Амстердаму, у пролеће прошле године. Сада се не одвајам од њега.

У четвртој књизи својих “Метаморфоза” Овидије пише: “Дан се заврши и дође час кад не можеш да кажеш ни да је дан ни ноћ, већ сутон у којем још светлуца дан” (превод Мирослава Попадића). Шта је тачно хтео да нам каже последњи велики песник (како то само звучи: последњи велики песник!) златног доба Римске империје? Само то да је понекад могуће ухватити неухватљиво. На пример, онај кратак тренутак када се дан лагано огрће покривачем и постаје ноћ. Овидије ми се свиђа, јер је умео много тога да уочава. А то је нека посебна црта људи – видети овај свет на другачији начин. Дакле он је био одушевљен неухватљивим, видео га је. „Дан се заврши и дође час кад не можеш да кажеш ни да је дан ни ноћ”! Колико је трајао тај осећај? Секунд или милион пута мање? Важно је да га је успео ухватити, а тиме и задржати за себе заувек.

Сада ћемо прескочити хиљаду седамсто година и зауставити се на другој личности – Антонију Вивалдију. Његова „Годишња доба“ покушавали су прочитати на најразличитије начине, између осталог, тумачивши их као етапе живота: детињство, младост, зрелост, старост. Једном сам слушао овај концерт двадесет шест сати без престанка, покушавајући да разумем о чему се заправо ради. А схватио сам тада, у Лавову, пре неке две године, када сам изашао у тихо предвечерје улице и сетио се омиљених, већ цитираних овде, речи Овидија. Дакле, код Вивалдија, у његовим „Годишњим доба“ нема рођења и смрти, постоји живот, али његових оквира - рођења и смрти нема. Н-е-м-а. Умало да оседим кад сам то схватио.

Ако веровати Вивалдију, онда постоји зачаран круг, циклус, Хармонија. Његова „Зима“ прелази у „Пролеће“, као што дан прелази у ноћ код Овидија. И тако бескрајно, дакле, без краја, без напрезања, без смрти.

У мају 2004. године стајао сам у башти породичног имања у Виноградову и у великом бурету палио ствари свог деде. Деда је умро неолико дана пре тога. У једном тренутку је било толико дима да нисам ништа видео. Учинило ми се да више ништа не постоји око мене. И обрнуто, да баш све још постоји онако како је постојало пре недељу дана, када ме је командир вода извео на вежбалиште касарне, саопштио ми ужасну вест и уморно потапшао по рамену са речима: „Држи се, Андрјуха“.

Пре два дана писао сам мејл и када сам почео уносити име примаоца, искочила је адреса пријатеља који је давно умро. Ја заиста не знам шта да радим са таквим адресама. Зар да избришем? А са бројевима мобилних телефона?! Стварно не знам шта да радим са свим тим, немоћан сам по том питању.

Само желим да се Вивалдијева партија виолине у *allegro* „Зиме“ никада не заврши, само да траје, само да свира и даље. Да ми са онога мејла повремено долазе писма, да ме са оног броја зову, да ми дим опет улази у очи и да се ништа не види. Да сви они који су далеко послушни ту музику и на тренутак дотакну оно чега заправо више нема крај нас, већ је у нама. Да љубави буде више.

Већ сам направио огромну грешку спаливши ствари. Више нећу моћи избрисати ни мејл адресу, ни број мобилног. Немоћан сам. „Дан се заврши и дође час кад не можеш да кажеш ни да је дан ни ноћ”. Сви они које смо безгранично волели постоје негде између ових речи:

Смрт постоји. Смрти нема.

Негде међу њима, тамо, далеко, гомила се наша љубав, као облак. Бео белцат облак.

Превела: Христина Хруичинска

Володимир Сосюра

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою...

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї зірву Оріон золотий,
я — поет робітничої рані...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

Володимир Сосюра

Тако нико није волео. Кроз хиљаду
лета тек доћи ће љубав овој налик.
У такав дан на земљи пролеће цвета,
Земља се буди, с јутром мења лик...

Дише тихо и лако, у плавет слеће,
ка звездама пружа своје руке...
У такав дан на земљи цвета пролеће
и дрхтури од слатке муке...

Вене срце моје од очију срећних,
Што горе у маглини нада мною...
Разлива се крв и кроз вене тече,
и као да одише лободом...

Хеј ви, звезде светле!.. Тихи мој ме-
сече!.. Видесте ли где љубави више?..
Украшћу за њу Ориону вече,
ја — с младости песме што пишем...

Тако нико није волео. Кроз хиља-
ду лета тек доћи ће љубав овој
налик.
У такав дан на земљи пролеће цвета,
Земља се буди, с јутром мења лик...

Дише тихо и лако, у плавет слеће,
ка звездама шири своје руке...
У такав дан на земљи цвета про-
леће и дрхтури од слатке муке...

Превео: Данијел Ристић

Володимир Сосюра

МАКИ

Л.В. Пилипенкові

Мені хочеться ходити з одрізаною
головою Данте
на руках
і слухати про любов до Беатріче...
Шелестіли жита, хвилювали жита,
а між ними розкидано маки.

Там, там

там, там

козаки,

козаки,

козаки...

Місто.

Ніч.

Огненні крики в повітрі...

Хто це на вухо мені

виє тоненько і хитро?..

Голову я нахилию, -

дивиться грізно хорунжий...

Мамо, а може я сплю,

може, чого занедужав?..

Місто.

Ніч.

Огненні крики в повітрі...

Хто це на вухо мені

виє тоненько і хитро?..

Голову я нахилию, -

дивиться грізно хорунжий...

Мамо, а може я сплю,

може, чого занедужав?..

Місто.

Ніч.

Огненні крики в повітрі...

Хто це на вухо мені

виє тоненько і хитро?..

Шелестіли жита, хвилювали жита,

а між ними розкидано маки.

Там, там

там, там,

козаки,

козаки,

козаки...

Мені хочеться ходити з одрізаною голо-
вою Данте на руках

і слухати про любов до Беатріче.

Володимир Сосюра

МАК

Л.В. Пилипенку

Желим да ходам с одсеченом

главом Дантеа

у руках

и да слушаю о љубави према Беатриче...

Шапуташе жита, таласаше се жита,

у пољу расутог мака.

Ено, ено

ено, пуно

козака,

козака,

козака...

Град.

Ноћ.

Огањ у ваздуху лиже...

Чији ми то на ухо

крик танани, вешти стиже?..

Главу искоса склањам, -

барјактар претећи гледа...

Мајко, а можда ја сањам,

можда сам болан од чега?..

Град.

Ноћ.

Огањ у ваздуху лиже...

Чији ми то на ухо

крик танани, вешти стиже?..

Главу искоса склањам, -

барјактар претећи гледа...

Мајко, а можда ја сањам,

можда сам болан од чега?..

Град.

Ноћ.

Огањ у ваздуху лиже...

Чији ми то на ухо

крик танани, вешти стиже?..

Шапуташе жита, таласаше се жита,

у пољу расутог мака.

Ено, ено

ено, пуно

козака,

козака,

козака...

Желим да ходам с одсеченом главом
Дантеа у руках

и да слушаю о љубави према Беатриче.

Превео: Данијел Ристић

Максим Рильський

У теплі дні збирання винограду
Її він стрів. На мулах нешвидких
Вона верталась із ясного саду,
Ясна, як сад, і радісна, як сміх.

І він спитав: — Яку б найти принаду,
Щоб привернуть тебе до рук моїх?
Вона ж йому: — Світи щодня лампаду
Кіпріді добрій. — Підняла батіг,

Гукнула свіжо й весело на мулів,
І чутно уші правий з них прищулив,
І знявся пил, немов рожевий дим.

І він потягся, як дитина, радо
І мовив: — Добре бути молодим
У теплі дні збирання винограду.

Максим Рильський

У топлі дане кад се грожђе брало
Њу он сrete. На трoмим мазгама
из врта је ишла, смехом је сјало,
Сва к'о врт светле, од радoсна плама.

И он је упита: — Шта ће те моћи
Вратити рукама мојим ближе?
Она ће њему: — Фењер сваке ноћи
За Киприду чилу. — И бич диже,

Кликну мазгама весело и ведро,
На шта десна уши приклони једро,
Прашина се диже, дим румени.

И он се крете, дечачки уверен,
Срећан рече: — Дивно ли је мени
У топлі дане кад се грожђе бере!

Превео: Данијел Ристић

Юрій Андрухович

так починається життя
так воно кінчається

дощі впадають у води підземні
нуртують ключі під бруківкою площі
теплі мов пульси
мов поклінъ руки

дворами де ходять спогади і діти
минає тиха кропива
вирастає спориш на уламках кераміки

кожен камінчик має форму листка
дерева гострі як промені
або кулясті як вежі

здивімося в мотоцикли
посипані насінням клена
в металеве гаддя решіток
в ліхтарі вуличного освітлення
або в будинкові номерні знаки

Јуриј Андрухович

тако почиње живот
тако се завршава

кише се скупљају у подземним водама
жуборећи под уличним калдрмама
откуцаји топлх речи
наклону руке слични

парковима шетају деца и ципеле
пролази шаптајућа коприва
чак и спориш се пробија кроз тротоаре

сваки камичак има облик листа
дрвеће је оштро попут зракова
или заобљено попут кула сводова

погледајмо мотоцикле
покривене семењем клена
и метални змијарник решетака
и светиљке уличне расвете
или зграда бројеве

сьогодні так треба
вшанувати плечі перехожих
зморшки квітів
на шкарубких фасадах
меморіальні дошки
телефонні кабіни
трав'яні годинники
увесь цей біос
всю цю архітектуру

тут відбувається життя
тут воно не кінчається

данаšнє време за потребу има
да поштуєпролазника рамена
наборе цвєтова
на храпавим фасадама
меморијалним таблама
телефонским говорницама
цвєтним сатовима
сав тај биос
сву ту архитектуру

ту се дешава живот
ту се не завршава

Превео: Петар Минуић

Юрій Андрухович

ЛЮБОВНИЙ ХІД ПО ВУЛИЦІ РАДЯНСЬКІЙ

це хід весняних звірів це парад лемурів
мальовані роти палкіші свіжих ран
це час коли жага струмує навіть з мурів
це марш нагрітих тіл жагучих мов коран

це танці потіпах під солодовим небом
ясновельможна кров темніє мов чифір
дівчата з мед училищ пахнуть млосно ме-
дом прозорі наче спирт летючі мов ефір

це вихід гультіпак під шелести акацій
похід під ліхтарі лоліток і моргух
мов піонерок плин у дні шкільних вакацій
повз вигуки афіш про м'ясо і про дух

повз біржу казино мелодію міліцію
пастушки з вітражів упирки з вар'єте
дурепи осяйні вогненні янголиці
ці мавпи трохи мальви кожна з них цвіте

це час дерев і змій духмяний і такий
що виростає з ніг сурма хрипка і грішна
вони ідуть а ти як той більярдний кий
не в силі проказати навіть харе крішна

або ось ти поет улюбленець планет
що бачиш то щоку то вухо або кліпсу
заряджений такий увесь мов пістолет
готовий розрядитись влучно в першу
ліпшу

Јуриј Андрухович

ЉУБАВНА ШЕЋЊА СОВЈЕТСКОМ УЛИЦОМ

шетња пролећних зверки парада лему-
ри нацртана уста к'о страст свежих рана
време у ком жећца чак са зицина цури
марш тела што жаре све попут курана

плесови барабапод небесима сладним
крв моћника што к'о угаљтамом прети
цуре из медицинске што мирисом мед-
ним заносе к'о жєстина што егром лети

излазак нерадника на пуштај багрења
поход лолитица кокета на фењере
к'о пионирки бура у дне без учења
крај крика мєса и душа за постере

крај берзе казина мелодије милиције
чобанице витража циркуске вампирице
обасјане луде анђелице ватрене
мајмуни мало слєза сваки пушта клице

време дрвећа и змија мирисно да чак
ниче из ногу трубапромукла и грєшна
они иду а ти к'о онај биљарски так
немаш снаге да гукнеш чак ни харе
кришна

ето те поета миљеник планета
што гледаш час образ час ухо
ил'минђушу
напуњен и сав као пушка запєта готов
да на прву пролазницу пустиш куршум

або ось ви вуйки набичені буйтури
атлети з-під вітрин деталі від скульптури
або ось ти флейтист весь голубий аж
синій що трешся між купців з якихось
абісиній

або хлоп'ята ви безвусі шкуродери
зелені королі вологі від жадань уроджен-
ки весни пантери і гетери повз вас ідуть у
сни в липку бездонну хлань

і потім розтають і недосяжні знов
тікають у гаї повітряних небес
над вулицею ніч помада туш і кров
я так я так я так я так тебе тебе

прву пролазницю пустиш куршум
ето и вас чике надуваних јакова
атлета из излога детаља кипова
ето те флаутисте у свем валеру плаве
трговци из неких абисинија те плаве

или сте дечацѝ ћосаве кождере
зелени краљеви све од жеље влажни
домороци пролећа пантери и хетере
крај вас у сну иду у бездан неутажни

а затим се топе и наново далеке
беже у гајеве небеса ваздушних
над улицом ноћ кармин крв и сенке
ја бих те ја бих те тебе бих тебе бих

Превео: Данијел Ристић

Утисци са студијских путовања

Враження від стажування

Хто в світі не бував, той і дива не видав!

Іноді дивно стає від того, як знайомі люди відкриваються з нового боку, а знайомі міста приносять у життя нове натхнення. Це нове окрилення принесла мені поїздка до весняного Белграда.

Моє знайомство з сербською столицею відбулося ще 2013 року, однак цього квітня я мала щастя пізнати зовсім інше її обличчя. Пам'ятаю нашу найпершу зустріч – тоді Белград зустрів нас дощем зі снігом та холодним, пронизуючим до кісток вітром, а тому здався не дуже привітним. До того ж, змусити себе розмовляти сербською було важкувато з однієї елементарної причини – страху помилитися.

І ось я повернулася. Все починалося так само, як і два роки тому: валізи, літак, пересадка у Відні, знову літак. І ось знову з маленького віконечка вдалині видніються вервечки червоних дахів. До гуртожитку ми їхали через центр, тому одразу вдалось поринути у міський вир, кажучи подумки: «Привіт тобі, старий знайомий». Ті ж самі вулиці, той самий філологічний факультет, церкви та будинки теж ніби залишились стояти на тих самих насаджених місцях. Однак з'явилося щось, чого досі не було, те, чого не побачиш неозброєним оком. Як легковажна закоханість переростає в любов, так і моє захоплення Белградом змінилось глибокою прив'язаністю до цього міста.

Я щаслива щораз, коли приїжджаю сюди, і нещасна, коли мушу від'їжджати, а по поверненню довго страждаю на постбалканський синдром. І це щось більше, ніж звичайна любов до мандр. Кожне місто видається (чи може видатись) гарним, коли ви подорожуєте. Просто туристи мають привілей дозволяти собі бачити тільки найкраще. Химерні споруди, величні храми, вишукані кав'ярні, квітучі парки – яка столиця цього не має? Усе це, безперечно, радує око, та душа прив'язується не до цього. Однак до побуту, який у чомусь інакший, до простих радостей буденного життя, до звичок та настроїв, до усього, що надихає. Інакше кажучи, до інших людей. Говорять, що серби подібні до українців лише своєю гостинністю, а в іншому ж зовсім різні. Мовляв, не порівняти сербський темперамент зі спокійним українським характером. Справді так, та не лише в гостинності наша схожість. Ми – два навек нескорені народи, що силою духу свого ладні перевернути цілі імперії, та за свою історію частіше або були в ярмі панівників, або слугували плачем для політичних розправ чужинців.

Я маю щастя в житті на добрих людей, однак такої щирості та сердечності, як у сербів, мені ще не доводилось зустрічати. Не забуду милого літнього чоловічка на ім'я Зоран з каси Народного театру. «Ви не тутешні хіба?» - «Ні, ми з Києва». - «З Києва? Чудове місто! У нас режисер звідти родом. Та і я там бував. Прегарне місто! Знаю, нелегко вам зараз. Та ви не слухайте нікого і знайте – усе буде добре. Усе йде на краще. Ось вам квитки на вечірню виставу в партер. Це від мене подарунок...»

Бразили сербські науковці Інституту сербської мови та їх неоціненна праця над словником Сербської академії науки та культури. Всю лекцію не могла відірвати очей від книг: акуратно розставлені на полицях, до самісінької стелі сягали древні талмуди. Маю пристрасть до старих книжок, тому в кінці несміливо підійшла до редактора: «Перепрошую, пане... Бачу, маєте тут багато старих книг. Скажіть, а з якого вони приблизно періоду?». Замість відповіді чоловік повів мене з собою. «Ходімо, покажу вам дещо». Він підвів мене до величезної шафки з різьбленими орнаментами. Дістав із кишені ключ, відімкнув дверцята і відкрив справжнісіньку скарбницю. «Все найстаріше - тут». Він провів рукою по ряду цупких палітур і дістав одну. «Ось, наприклад, рукописна книга про виноробство 1758 року. Та ви не соромтеся, погортайте», - і опустив у мої руки розгорнуту реліквію. Я звикла, що такі книги зберігаються в наших архівах під сімома замками, тому досі не вірила своєму щастю. А чоловік люб'язно додав: «Не поспішайте, можете переглянути все, що вас цікавить».

У моєму серці назавжди залишаться наші викладачі – Томіслав Матич, Слободан Новокмет, Міна Джурич та багато інших виняткових та надзвичайних лекторів. За два коротких тижні ці люди повністю перевернули моє уявлення про мову, підходив до навчання та про Сербію в цілому. Кожне заняття з ними не просто приносило користь та задоволення, а по-справжньому надихало.

Вражали іноді і просто пересічні люди. Завжди відкриті, неймовірно темпераментні, веселі та романтичні. Мушу визнати – приголомшена кумедним сербським шармом. Переможцем у моєму рейтингу компліментів став імпозантний літній мужчина з фразою «Дівчино, в ваших прекрасних очах написано, що ви з пострадянського простору».

Про Белград можна розповідати вічно, але жодні слова не виразять мого захоплення цим містом. Тому я просто хочу зізнатись у коханні. Не Белграду, йому про мою любов давно відомо. Я хочу зізнатись у коханні людям. Усім, чії блискучі очі освітлюють це місто. Тим, чії працюючі руки його будували. Усім, хто прокидається на світанку, аби розвіяти його вулицями пахощі свіжої випічки. Тим, хто в стінах його університетів не втомлюється гартувати своєю мудрістю все нових і нових героїв нашого часу. Тим, хто в цьому місті закоханий. Всім тим, хто кожним своїм поглядом, рухом, жестом, посмішкою, ударом серця малює одну велику і неповторну картину міста, яке я полюбила. Прошу вас, пошліть у небо над Белградом повітряний поцілунок від мене. Здається, в цьому місті неба найбільше...

Автор: Катерина Касянюк

Київ є прелеп град, град традиције, културе, паркова, цркава. На самом почетку нашег боравка одушевила ме је гостољубивост људи и студената српског језика који су нас дочекали и наредне две недеље нашег боравка провели са нама, показујући нам најлепша места у Кијеву, причајући нам о својој култури, традицији и историји.

Поносни историјом Кијева, показали су нам Кијево-Печерску лавру, цркву свете Софије, цркву светог Андрије као и споменике Владимиру Великому, Богдану Хмельницькому. Обишли смо многе музеје, један од најинтересантніјих је био музеј минијатюра, главну улицу Хрешчатик као и једну од најлепших улица Андријевски узвиз, где сам купила мале сувенире као успомену на незаборавни боравак у Кијеву. Сваког дана смо ишли на предавања на універзитет „Тарас Шевченко“, где смо слухали о української књижевности, фолклору, обичајима. Најзанимљивије предавање ми је било о фолклористици, на којем смо научили и видели українські обичаї за време свадби, празника и сахрана, поред тога смо и научили по који корак најпознатијих українських, традиционалних игара.

Кијев је град који инспирише и прија оку сваког посетиоца. Могла бих сатима шетати парковима и уживати у споменицима кијевске културе.

Аутор: Биљана Милекић

Був я у Сербії не один раз, тому Белград, принаймні центр старого міста, здавався мені знайомим. Вулиця Князя Михайла, фортеця Калемегдан, Народна скупщина, Зелений Венац – все, до чого вже звикло моє око. Але маю сказати, що кожен раз я мав нагоду відкрити для себе щось нове у цьому місті, щось, що не залишало мене байдужим. І поїздка у квітні в рамках мовної практики не стала винятком.

Пізніше я знову приїхав до Сербії, але вже не до Белграда, а до Тршича. Завжди себе вважав дитиною кам'яних джунглів, але це перебування в сербському селі змінило моє ставлення до деяких речей. Прекрасна природа, цікаві знайомства, веселі вечори та плідна праця, як кажуть, зробили мою поїздку до Сербії.

Зрештою, маю наголосити на сербах, їх ментальності і характері. Не втомлююся наголошувати на тому, що в Сербії живуть люди пристрасні, гостинні, які шанують традиції. Для мене їх характер – це і екзотика, і щось зрозуміле мені одночасно.

Автор: Микита Петров

Я не дуже люблю подорожувати, але Київ справив на мене величезне враження. Це сучасне місто, що дихає історією і вже протягом багатьох віків є культурним центром України. Його неможливо описати одним словом, занадто він різноманітний, неоднаковий, різнобарвний. Це місто, в якому в одне химерне ціле єднаються різні стилі, думки, епохи. На його заплутаних вуличках можеш натрапити на новітні хмарочоси та на древні монастирі, затишні кав'ярні та дивні скульптури. Щось дивує, а від чогось захоплює дух. Це місто, що стоїть на семи пагорбах та має тисячу облич. Тому Київ замало побачити, його треба відчути, спізнати кожен з його настрів, послухати його давні легенди. Вранці, коли лиш падає перше проміння на цвіт каштанів, Київ один – метушливий та сонний. Увечері, коли сонце ховається за Дніпровськими схилами, він зовсім інший - неквапливий та немов святковий. Можливо, це не місто, в яке закохуєшся з першого погляду, та коли пізнаєш його по-справжньому - залишаєш в ньому назавжди частинку свого серця.

Аутор: Стефан Миливоєвић

Стваралаштво студената

Творчість студентів

26. октобар 1993.
Верона, Италија

Из сна ме је пренуо звук телефона. Бунован, успео сам да се окренем и погледам на сат: седам и петнаест. Напипао сам наочаре у мраку и ставио их. Телефон није престајао да звони. Придигао сам се у кревету и подигао слушалицу.

- Добро јутро, да ли разговарам са господином Антонијом Солданом?

- Да, ја сам, изволите? – све ми се више бистрило у глави.

- Овде начелник клинике „Нови живот“, Такомо Леонкавало.

„Хм, Леонкавало? Руђеров праунук, чукун-унук или неко даље колено?“ помислио сам и насмејао се.

- Да, слушајте вас, како могу да вам помогнем?

- Видите, ноћас је на пријемно одељење довежена особа по имену. . .

Човек је наставио да прича. Али ја нисам желео да га слушајем. Нисам желео то да чујем. Мозак и сви удови почели су да се паралишу.

- . . ., стога би било добро да одмах дођете. Хало, господине Солдано, хало, да ли ме чујете?!

Врата терасе су изгледа поново остала отворена. Испивши чашу воде, отишао сам у дневну собу. Врата јесу била отворена, али нису она била извор лупњава, већ стаклена ваза. Разбијена је лежала на поду пред Њеним ногама.

- Никада је нисам волела. Говорила сам да ми је омиљена, само зато што се теби није свиђала.- зелене очи бесно су севале на моје. У дугој белој хаљини, плаве косе и румених образа изгледала је лепше него икада.

- Знаш ли зашто сам оног дана отишла?

Уистину, нисам никада знао, и док није питала, можда се ни сам не бих сетио да је питам. Можда и нисам желео да знам.

- Не, не знам, нисам знао тада, а не видим зашто бих морао да знам сада.

Пришла ми је и обишла круг око мене пажљиво ме посматрајући.

- Офуцао си се, знаш? Памтим те у бољим издањима. Да ти није она исцрпила снагу? Постао си типичан мољац који зна само за себе, своја дела, своју музику и своју проклету виолину!

- Није проклета! – процедио сам кроз зубе.

- Проклета, проклета драги мој, него шта него је проклета! То каже легенда, то каже свет, то кажем ја! Добро знаш шта је мени урадила. Рекао би човек, па шта, коме би обичан комад дрвета могао да науди.. Само не знам једну ствар: зашто ја? Зашто не ти, јер, авај, ти си тај који је повезан са њом од првог дана када сте се „срели“. Како оно рекоше: „Ова виолина не бива бирана, она бира уметника достојног ње“, тако мили? Или је можда требало да ти направиш једну по истом принципу, а?

- Завежи! Не сваљуј кривицу на мене. Ја немам никакве везе са тим.

- Тако је мушкарчино, бежи од одговорности! Ниси ти крив, ја сам саму себе натерала да одем!

- Шта хоћеш од мене? Зашто си ког ђавола долазила?

Ходала је грациозно по соби и зауставила се испред зида на коме су урамљене висиле моје дипломе и награде.

- Хм, можда због овога? – насмејала се и узела један рам са зида и треснула га о под. – Или овога? – па други, па трећи, па четврти!

- Престани, престани! – урлао сам, а ноге ме нису слушале, нисам могао да је спречим. Био сам немоћан.

- Шта је, не можеш да се помериш? Паралисао те је страх да ћу јој наудити? Одувек си био неуредан, и ево, и дан данас не знам зашто је она увек морала да стоји овако на сред собе, у отвореној футроли. Да јој се месец диви можда? Или да мене прогони свакога дана?! – њен подругљиви осмех прерастао је у гримасу беса. - Хајде добро, ево, нећу јој учинити ништа нажао – прелазила је својим дугим прстима по врату виолине. Због ње сам отишла. Заправо, она ме је натерала. Она и њено проклетство, ђаво да је носи. Ниси видео ништа сем ње. Једино своје име, једино славу и једино њу. Само име каже: Антонио Солдано. Рођену мајку би због ње продао, чему сам ја онда могла да се надам? Нисам желела да вам будем вишак. Зато сам отишла.

- Зашто си сада овде?

- Ја јесам страдала драги мој, али и ти ћеш страдати, свакога дана, мало по мало. Зато ти и остављам твоју лепотицу, јер док год је она ту, бићу и ја. Сам ћеш на крају хтети да је уништиш, наравно, ако она претходно не докрајчи тебе, а признаћеш, добро јој иде – намигнула ми је, окренула се и изашла из куће. Тада је зазвонио телефон.

Из сна ме је пренуо звук телефона. Бунован, успео сам да се окренем и погледам на сат: седам и петнаест. Напицао сам наочаре у мраку и ставио их. Телефон није престајао да звони. Придигао сам се у кревету и подигао слушалицу. Али са друге стране више није било никога. И ове ноћи, сан се поновио. Отишао сам у кухињу, да наспем себи чашу воде. На календару је стајао данашњи датум: 26. октобар, година 1994. Пре тачно годину дана телефон је звонио у ово исто време, само што је онда била недеља 1993, а данас је понедељак. Рекли су ми да ње више нема. Историја се понавља, крут се окреће? Живот је чудо. Врата терасе су изгледа поново остала отворена. Испивши чашу воде, отишао сам у дневну собу. Врата јесу била отворена, али нису она била извор лупњаве већ стаклена ваза. Разбијена је лежала на поду, а поред ње било је ту још пуно разбијеног стакла које је покривало моје дипломе и награде које су некада стајале на зиду. Срце је на тренутак престало да туче. Моја виолина је стајала у својој футроли која је била као и обично отворена. У футроли се налазила порука, а поред ње шибица.

У поруци је стајало следеће: „Према легенди, ова виолина не бива бирана, она бира уметника достојног ње, но постоји и њена тамна страна. Верује се да је проклета. Сви њени власници били су изузетни музички генији и стекли су велику славу, али су их задесиле ужасне недаће. Многи научници сматрају да је кључ у њеној необично

црвеној боји, која заправо допире од крви. Њен градитељ ју је офарбао крвљу своје преминуле жене.“

П. С. Остала сам је у животу, не теби, већ себи за љубав. Кога бираш геније, себе или њу?“

Аутор: Лидија Миљковић

БЕЗРОБИТНИЙ

(Батько чекає в кімнаті)

БАТЬКО: (чує стукіт) Заходь!

(Син заходить до кімнати)

СИН: Привіт, тату! Мама сказала, що ти хотів мене бачити.

БАТЬКО: Так-так, заходь, Дмитре. Я хотів поговорити з тобою. (Намагається з усіх сил відчинити шухляду, але безуспішно.) Прокляття, ніяк не можу відчинити цю шухляду. Може, ти спробуєш?

(Син без проблем відчиняє шухляду однією рукою.)

БАТЬКО: Так! Так! Це правда! Кожне слово – правда! Я пробував боротися проти цього, але безуспішно. Це правда!

СИН: Що, тату?

БАТЬКО: Дмитре, час уже тобі дізнатися, хто ти!

СИН: Але я знаю, хто я, тату.

БАТЬКО: Ні, сину, не знаєш.

СИН: Ну я ж Дмитро Петренко.

БАТЬКО: Ні! Я б хотів, щоб це було так, але це не так. Сідай-сідай. (обидва сідають) 25 років тому лікарі мені й твоїй матері сказали, що ніколи не матимемо дітей.

СИН: Чому?

БАТЬКО: Чому-чому? Тому! Тож ми вирішили усиновити дитину.

СИН: Розумію. І ви вибрали мене.

БАТЬКО: Так. Після того, як передивилися вже багатьох в одному дитячому будинку поблизу Белграда.

СИН: Вам сказали, хто мої біологічні батьки?

БАТЬКО: Прошу тебе, Дмитре, дай мені сказати те, що я маю сказати, у свій спосіб, у свій час і у своєму одязі.

СИН: Пробач, тату.

БАТЬКО: На твій сьомий день народення наш дім відвідав один чоловік. Його звали Фурло Рот. Він вийняв ножичок і поклав його у цю шухляду, у шухляду, яку

ти саме зараз відчинив, Дмитре. А він засунув шухляду і сказав, що лише Обраний зможе її відчинити. Ти, Дмитре, ти – Обраний!

СИН: Справді?

БАТЬКО: А це (дістає ножичок із шухляди) – Берволь Месник! Зброя Обраного! Завтра – твій двадцять п'ятий день народження, і ти мусиш піти звідси – на пошуки П'юнака Винищувача! Страшного монстра!

СИН: Ні фіга собі!

БАТЬКО: Коли четвертий місяць Тролака зійде над Ейлесовим Циліндром, П'юнак нападе! Його царство буде безмежним, а тьма покриє всю землю! Люди стануть рабами і настане час плачу! Його може зупинити лише Обраний! Так записано у пророцтвах Олерман-Гота, так і буде! Тільки Берволь Месник може пройти крізь панцир цього монстра!

СИН: Я так і знав! Може, звучатиме дивно, але я завжди мав якесь передчуття у серці! Зараз розумію, що настав той час, якого я чекав ціле життя!

БАТЬКО: Так-так! Ну, звичайно, так!

СИН: Отже, де я можу знайти того монстра, того П'юнака Винищувача?

БАТЬКО: Він живе далеко-далеко, в Земун-полі.

СИН: Земун-поле? О, так!

БАТЬКО: Ти мусиш піти туди. Головне – несподіваність! Коли б він дізнався, що ти його шукаєш, він би послав Трикових слуг на тебе. Тобі треба стати частиною суспільства. Знайди там роботу і будь непомітним. Чекай справжнього моменту!

СИН: Як я впізнаю того монстра?

БАТЬКО: Це може тобі сказати тільки Тіс Наймудріший.

СИН: Тіс?

БАТЬКО: Тіс! Через 6 місяців, коли тебе земунці приймуть, тоді з тобою зв'яжеться Фурло Рот і скаже, де ти зможеш знайти Тіса. А тоді разом ви вирушите в похід і назавжди звільните світ від П'юнака!

СИН: Так-так! Саме так і буде!

БАТЬКО: А зараз ось тобі Берволь Месник. Іди до ванної та мий руки – незабаром обід!

СИН: Гаразд. (виходить з кімнати)

(Одразу заходить мати.)

МАТИ: І як? Вдалося?

БАТЬКО: Думаю, він піймався.

МАТИ: Слава Богу!

БАТЬКО: Уже пора, щоб це ледащо вийшло з хати і почало заробляти на хліб!

МІСІЯ НЕМОЖЛИВА

(Іноземець чекає на зустріч з Петром. Петро приходить.)

ІНОЗЕМЕЦЬ: Дякую, що знайшов час для цієї зустрічі.

ПЕТРО: Немає за що.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Чи ти слухаєш радіо, Петре?

ПЕТРО: У мене немає часу на такі речі.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Треба було б тобі знайти трохи часу, Петре. Людині треба трохи розслабитися час від часу. Тобі не заважає, що я тебе зву Петром?

ПЕТРО: Без проблем.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Добре, бо мені було б дивно називати тебе Оксаною.

ПЕТРО: Розумію.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Чудово. Тож, Петре, я при собі маю твоє досьє. Цікаве читиво.

ПЕТРО: Ну, знаєш, я багато чого пройшов.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Правда. Але давай заповнимо деякі прогалини, вирівняємо контури цього змісту. Подивимось, що тут не написано, гаразд?

ПЕТРО: Гаразд.

ІНОЗЕМЕЦЬ: 86-го та 87-го ти вивозив зброю із Макао голландськими кораблями.

ПЕТРО: Ще й досі відчуваю той сморід оселедців.

ІНОЗЕМЕЦЬ: 88-го ти вивозив біженців із Нігерії до Берега Слонової Кістки. Наступного року був той фарс із південноафриканською металургійною фірмою... Відтоді твоя діяльність якась різноаспектно незрозуміла: робота на уругвайській митниці, гонорарний професор у Крагуєваці, винищення шкідників на полях у Банаті. І тоді – міністр закордонних справ у попередньому уряді, а після того, і коротко, - комік у шоу «AmiG».

ПЕТРО: Ну, хтось і це мусив робити.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Точно, точно.

ПЕТРО: А зараз моя черга. Мушу визнати, що мені неприємно, коли мені призначають зустріч дивні люди, яких я не знаю, і які читають моє досьє. А особливо я не люблю, коли мені задають питання люди в капелюхах. Тому я був би тобі вдячний, якби ти сказала, хто ти і чого ти від мене хочеш.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Гаразд. Нам потрібен чоловік Петро, чоловік з особливими здібностями і вміннями. Чоловік, якому вдається все, незважаючи на все. Хоробрий чоловік, який спробує неможливе.

ПЕТРО: Продовжуй.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Ти нам потрібен, щоб, якщо це можливо, сісти і подивитися цілу передачу «Nedeljno porodno sa Leom Kis».

ПЕТРО: Ти, напевно, здурів!

ІНОЗЕМЕЦЬ: Послухай, Петре, це ще нікому не вдавалося. Ще ніхто не подивився цю передачу від початку і до кінця. Звичайно, всі ми бачили якісь маленькі епізоди, коли перемикали канали на телевізорі. Але ніхто ніколи не подивився до кінця.

ПЕТРО: Якщо мені не вдасться, потурбуйся, щоб із Христиною все було гаразд.

ІНОЗЕМЕЦЬ: Звичайно, Петре, звичайно.

ПЕТРО: Побачимося в пеклі!

Аутор: Немања Петровић

КОНАЧНОСТ

На овом свету прогнани самци
живимо живот ко у арени
гладијатори, вечити странци,
у борби неми и затворени.

Свака случајност ко да је грешка.
У мутној води риба смо ситна.
Нама је свака одлука тешка,
јер није наша, ни за нас битна.

Ми смо пролазни, тихи и снени,
за нама тужно мирише борје.
Туку таласи, море се пени –
живимо живот тек праскозорје.

Аутор: Никола Јанковић

ДИЈАК

Над сто се надви дрхтава сена.
У руци перо ко символ моћи
стихове пише у мртвој ноћи
под влашћу страха и успомена:

„Ко знаде вредност једнога трена
томе и вечност ласно ће проћи.
Црњи и гори дани ће доћи –
реч ће остати за сва времена!”

Стари стихови посташе свежи
црвеном бојом ноћног лукавства.
Мрачни убица хтеде да бежи.

Паде на књигу жртва варварства.
Посечен мачем у крви лежи
последњи песник пропалог царства.

Аутор: Никола Јанковић

БОЛ

Посекао сам се данас
На своју бол.
И – гле чуда,
Очекивао сам да ће више да боли.

Носим у својим џеповима
Бол која је
И од бола већа
И куцка
Као масивни сат
На врху катедрале

Колико уздаха је потребно
Да бих опет почео да дишем?
И колико слова је требало да искашљем
Да бих се зачурио
У оклоп своје тишине?
Колико пута треба океан да препливам
Да бих поново прогледао?
И колико још пута
треба да заболи
да би ме овог пута
стварно заболело?

Аутор: Милован Милојевић

TANTORNOBIA

Као омиљена играчка коју покидаш
Као најдража минђуша коју изгубиш
Као новчић што за асфалтом пустим прозуји

Желим да се склупчам
У твоја ребра
Да се сјединим
Да ме памте

Јер из ребра се можда поново изродим
И маглу из крошњи растерам
И море опет начиним драгуљем
Јер желим
Хоћу
Волим
Кад сам ту
Када видим додир
И чујем сузу.

Аутор: Мирован Милојевић

НЕ СТАЈ МИ НА МУКУ

Не стај ми на муку
Када знаш
Да ми је мука и од погледа већа

Не стај ми на муку
Када желиш
Да се понизим пред трагом твојим

На муку ми не стај
Ако су твоји аршини
Једино чему тежиш
И ако је твоје злато
Важније од твоје рђе

Не стај ми на муку
Ако претходно
Не обујеш ципеле
Мога бола.

Аутор: Мирован Милојевић

Познато и непознато о Украјини

Відоме і невідоме про Україну

Вишивка

УКРАЈИНСКИ ВЕЗ

Вишиванка је назив за украјинску традиционалну мушку и женску кошуљу која садржи симболичне елементе украјинског веза - вишивке. Оно што овај одевни предмет издваја од других јесте вишивка - шара која у себи обједињује различите религијске, животињске, геометријске, традиционалне симболе. У Украјини је традиција шивења и везења веома заступљена. Симболи који се приказују кроз шаре деле се у три групе.

У првој групи заступљени су различити геометријски облици попут кругова, трогулова, разних линија, ромбоида, укључујући и симбол крста.

У другу групу спадају вишивке са симболима биљака. Оне су изузетно важан део украјинске религије, културе и историје, а као резултат различитих веровања биљке су нашле своје место у традиционалном украјинском везу.

У трећу групу се убрајају вишивке са симболима животиња, птица, различитих инсеката као што су коњ, зец, жаба, риба, сова, голуб, кукавица, лептир.

Традиција украјинског веза потиче још из периода пре хришћанства и та дуга традиција и историја се сачувала до данашњих дана, али прилагођена модерном начину живота и облачења. Први трагови вишиванке појавили су се још у VI и VII веку и она је наставила да се развија све до XX века. Нема много споменика који

би показали настанак и развој украјинског веза, али је пронађен сребрни украс са фигуром човека на којем се јасно виде шаре овог веза. Овај уникатни рад потиче из VI века. Пронађен је у близини села Мартиника у Пороси.

Украјинска вишиванка се развија све до двадесетог века. Била је део традиционалне ношње. Носила се упасана у панталоне или у сукњу. Постоје мушке и женске кошуље, касније су почеле да се шију и други одевни предмети попут хаљина и мајица. Кошуље су носили у различитим свечаним приликама, догађајима или за време празника. Шила се од посебно припремљеног ланеног или памучног материјала. Вишиванка је веома заступљена као одевни предмет како у прошлости тако и данас. Осим на кошуљама украјински вез могуће је видети и на другим предметима, као што су шнале за косу, пешкири, уметничка дела, декоративни предмети за кућу.

Женска кошуља

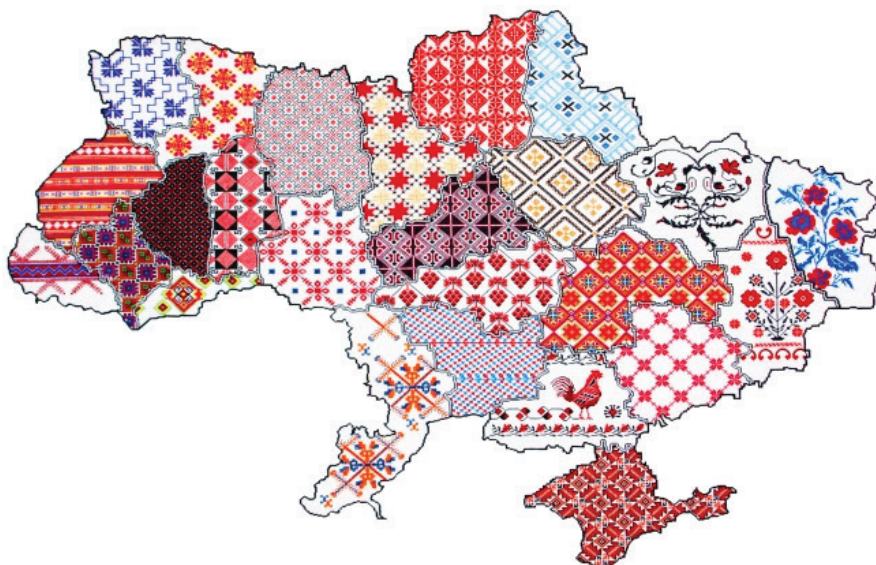

Мушка кошуља

Вишивка је различита у зависности од географске локације. У различитим деловима Украјине постоје различите врсте шара, облика кошуље и начина везења.

Украјински вез у области Кијева симболишу биљке, поља, виногради, различити геометријски облици. Основне боје веза су бела, црвена, плава. Почетком двадесетог века плаву су заменили црном бојом. Мушке кошуље су шивене са ниским оковртаником који има две петље и дугим, правим рукавима. Код мушких кошуља су заступљене црна и црвена боја док је код женских кошуља чешћа само црвена боја. Кошуље у Полтавској области су углавном биле беле боје са белим везом, а

касније се додају плава, црна и црвена боја. Постоји још много врста и подврста украјинског веза који се данас може срести не само на кошуљама, већ и на свим другим одевним предметима.

У Украјини постоји манифестација која се одржава у част вишиванке, а то је „Вишиванковий хід” или „Вишиванка фест”. Прва оваква манифестација организована је 1990. године.

Последњих година вишиванка је постала веома поуларна као одевни предмет. Људи је не носе само у свечаним приликама и за празнике већ свакодневно. Вишиванка је као одевни предмет прилагођена модним трендовима, савременом друштву и начину живота, а много познате личности се могу видети у вишиванци. У коришћењу украјинског веза за своје колекције не изостају ни светски признате модне куће.

The Doors (Džim Morrison)

Jackie Chan

Valentino

Dolce & Gabbana

Valentino

Аутор: Јелица Недић

УКРАЈИНСКА ЗАСТАВА

Украјинци 23. августа обележавају важан празник – Дан украјинске заставе. Спој плаве и жуте боје је један од најстаријих међу савременим националним заставама свих континената. У Кијевској држави су га користили пре примања хришћанства. Плава од давнина симболизује чисто, мирно небо, а жута је симбол рада и благостања, то је боја житнице. Међутим, постоје и друга значења. Жута и плава боја су ознаке главних симбола живота: златног сунца у плавом космосу. Осим овога, жута и плава су ватра и вода, женско и мушко начело. Ову комбинацију боја користили су и козаци. Од XVIII века заставе запорошке војске су се све чешће правиле од плавог платна на којем су жутом фарбом цртали звезде, крстове, оружје и ликове светаца. После тога се ове боје све више срећу у свакодневном животу, на одећи козака, а користе их чак и црква.

Трновита је и тешка историја формирања украјинске заставе. Стални ратови, губитак аутономије, улазак у састав великих имеприја приморали су да се мисао о државној застави остави по страни, а у новије време бесмислене расправе о неправилном распореду боја на застави изазивају тензије у друштву. Шта све нису измислили о украјинској застави: да ју је у своје време Скоропадски „окренуо“, да ју је „издајник“ Мазепа добио од Швеђана, да распоред боја не одговара правилима хералдике (наука о заставама), чак и да по фенг шуију плава изнад жуте означава као да вода гаси ватру, а то симболизује распад. Како бисмо порушили митове о државној застави Украјине и ставили све тачке на „и“, треба да сазнамо више о историји украјинске заставе.

Најстарије украјинске заставе имале су троугласто-клинасту форму. Тако је за време Кијевске Русије најраспрострањенија била црвена застава са трозубом-двозубом. Касније, у XIV веку, на украјинским заставама почеле су се јављати плава и жута

боја: на пример, 1848. године оне су се нашле на застави Галичко-Волињске кнежевине, а користиле су се и на грбовима средњовековних градова, племстава, кнежева.

Почевши од XVIII века плаво платно је даље често било подлога за заставу запошле војске, на којој су сликали витеза у златним панталонама са златним украсом и оклопом.

У време украјинске револуције (1917-1921) плаво-жуто платно је било државна застава Украјинске народне републике и Украјинске државе, на чијем челу је био Скоропадски.

Упркос свим измишљотинама да је Скоропадски окренуо украјинску заставу, претворивши је са жуто-плаве на плаво-жуту, познато је да овај државник није правио никакве измене са заставом. Замислимо како би то одјекнуло у тадашњој штампи.

Истраживачи напомињу да су биле неке погрешне објаве, да је 22. марта 1918. године био утврђен закон о жуто-плавој застави, али ни у протоколима седница, ни у извештајима није забележено ништа о овоме. У ствари, тада се разматрао изглед грба и печата чији је аутор Кричевски.

Први документ који је одредио распоред боја на украјинској застави био је законски акт од 27. јануара 1918. године. Тада је Централна скупштина на челу са Грушевским утврдила привремени закон о флоти Украјинске народне републике у ком се између осталог наводе и ове тврдње:

„ 2. Застава украјинске војне флоте је платно са две боје – плавом и жутом. На плавом делу се налази историјски златни трозубац са белим пољем унутар њега.

3. Застава украјинске трговачке флоте је платно са две боје – плавом и жутом.“

Међутим, иако је тадашња застава била сиво-жута, у штампи су је често слободно називали жуто-плавом. Истражујући распоред боја на украјинској застави, научницима је било тешко да раде са црно-белим фотографијама и видеодокументима. На једној фотографији из 1919. године светлоплава боја изгледа светлије од жуте, иако су, према речима очевидаца тих догађаја, заставе су биле сиво-жуте.

Анализирајући историјске догађаје, може се сигурно рећи да је плаво-жута застава у XX веку била симбол украјинског националног отпора комунистичко-социјалистичкој окупацији. Када се распао СССР, ову заставу су почели користити као државну заставу независне Украјине. Званично, плаво-жуто платно је постало застава Украјине 18. септембра 1991. године, према решењу Врховне раде Украјине.

Многи људи и историјски догађаји су спречавали утврђење украјинске заставе као националног симбола Украјине. Међутим, после много година, 2004. године праведност побеђује и Украјинци после тешког пута признавања независности своје државе почињу славити Дан државне заставе Украјине на државном нивоу.

Треба знати да је застава једно од званичних обележја Украјине које симболизује њен суверенитет. И не само то: застава је понос једне државе.

Аутор: Кристина Шкипина

НЕЗЛАМНА (2015)

ЖІНКА, ЯКА ЗМІНИЛА ХІД ІСТОРІЇ

*А я молода дівчина,
Не буду я спати,
Буду його виглядати,
День і ніч чекати.*

...речи су народне песме која је могла допрети до уха војника једне тихе ратне ноћи у Одеси. Девочка којој је посвећено клупко приче које овде почиње да се одмотава, међутим, не седи код куће, чекајући свог драгана да се врати – из рата или из љубавничке постеље. *Рат није место за жене* – она се јежи на помен ове девизе. Она одлази у рат, она убија. Она је најпознатији совјетски снајпериста, један од симбола Другог светског рата. Од њене руке гине 309 фашиста. Она је – Људмила Павличенко.

Биографска драма, ратни филм рађен у украјинско-руској копродукцији. Остварење режисера Сергеја Мокрицког, рођеног у Житомирској области. *Битка за Севастополь!* Или *Неуништива*, ако тако више волите. Филм се појавио у руским и украјинским биоскопима 2. априла 2015, а српска премијера одиграла се као део прославе 70-годишњице победе над фашизмом. Може се рећи да се родила традиција премијерног приказивања филмова руских режисера у Београду, с обзиром на то да је од светске (и београдске) премијере филма *Сунчаница* Никите Михалкова прошао тек незнатан број месеци.

Публика је била у прилици да на Дан победе, 9. маја, у Сава центру присуствује првој пројекцији. Друга премијерна пројекција, поклон наше браће са Истока, уприличена је већ наредног дана, у Дому синдиката. На другој пројекцији почасна места заузели су, између осталих, и студенти Филолошког факултета. Студенте и остале гледаоце, међу којима је било и много личности из српске кинематографије (наведимо Милоша Биковића, звезду поменуте *Сунчанице*, као и руског филма новијег датума *Бездушни 2*), поздравили су извршни продуцент филма Олга Галактионова, као и глумци Анатолиј Кот и Полина Пахомова. У Србији су претходног дана били и сам режисер и његова жена, продуценткиња Натаља Мокрицка.

У центру радње овог филма нашла се личност Људмиле Павличенко, рођене у граду Била Церква, школоване у Кијеву, обучаване за снајперисту у Одеси. Људмила учествује у борби против фашиста, бранећи Одесу и Севастополь. У рату Људмила наилази на љубав, много пута побеђује страх у дуелима са фашистичким снајперистима, бори се за живот, одузимајући исти окупаторима. На питање „Како се осећате као убица 309 људи?“ увек има спреман одговор: „Ја не убијам људе, већ фашисте.“ Она бива рањена у борби за Севастополь, из којег и одлази неколико дана пре заузећа града од стране непријатеља. У њеном одласку из Севастопоља битну улогу игра Борис, Јеврејин, доктор, њен просац, који јој уступа своју карту за евакуацију. И његов развој пратимо кроз филм у својеврсном контрасту са Људмилиним. Поред теме жене у рату, која доминира у филму, ништа мање важна није ни тема трансформације кукавице и суштински размаженог човека у неког ко је спреман на херојски поступак. Након напуштања Севастопоља, наша се главна јунакиња у

саставу совјетске делегације залаже пред америчким председником за отварање другог фронта. У САД се Павличенкова спријатељила са Елеонором Рузвелт. Дobar део филма представљају њихови разговори. Може се рећи да филм и прати причу Рузвелтове о Људмили.

Имам 25 година. На фронту ми је већ пошло за руком да уништим триста девет фашистичких окупатора. Не чини ли вам се, господо, да се исувише дуго кријете иза мојих леђа? – године 1942, у Чикагу, ове судбоносне речи изговарају обе Људмиле – и филмски јунак и историјска личност.

Филм је већином на руском језику. Сцене на енглеском су синхронизоване. Снимало се највећим делом у Украјини. Ништа мање важна није ни чињеница да је 79% буџета обезбедила управо украјинска страна. Основна идеја пројекта угледала је светлост дана још 2012. године. Аудиција за улоге у филму било је много и ништа се није препуштало случају. Снимање је почело у јесен 2013, а завршено је у јулу 2014. Градови у којима су се снимале сцене јесу: Севастопољ, Балаклава, Камјењец-Подолски, Кијев и Одеса. Филм је монтиран на време за 70-годишњицу и премијеру у српској престоници. Пласиран је и на америчко тржиште – права на филм купила је компанија „20th Century Fox“.

Глумачку екипу чине Јулија Пересилд, која је улогу Људмиле Павличенко добила када је била у седмом месецу трудноће, Јевгениј Циганов, који тумачи лик Љоње, Људиног партнера у сваком смислу те речи (љубавног партнера и партнера-саборца), Џоан Блекхем, које се нашла у улози Елеоноре Рузвелт, прве даме САД и Људмилине пријатељице, Никита Тарасов, на филму јеврејски доктор Борис, Људин просац, Олег Васиљков, на филму капетан Макаров, Људмилина прва ратна љубав којој су упућене још једне судбоносне речи: *Надо верити, што не убијут!* Ваља поменути још и изведбе Полине Пахомове, која се нашла у улози Маше, Људине другарице заљубљене у авијатичаре, украјинског глумца Виталија Линецког, трагично погинулог у Кијеву јула 2014, почасног уметника Украјине који је тумачио лик мајора, инструктора на курсу за снајперисте који је похађала и Људмила, те деветогодишње украјинске глумице Светлане Осадченко, која нас је све купила својом нимало наивном рецитацијом.

Сценарио филма је заснован на књизи Људмиле Павличенко *Херојска стварност*, али не прати у потпуности догађаје из стварног живота. Акценат је више бачен на Људмилине љубави, али гледаоце ће можда разочарати чињеница да се Људмила, рођена Белова, још се 16 година (1932), дакле много пре рата, удала за Алексеја Павличенка и родила сина Ростислава (који је умро релативно скоро, 2007). Друга „неправилност“ читује се у чињеници да је највише почасно звање Хероја Совјетског Савеза Људмила стекла октобра 1943. На филму је Људмила приказана са медаљом „Златна звезда“ већ 1942, за време посете САД.

Ваља рећи коју реч и о музици коришћеној у овом филму, јер она дефинитивно доприноси добром утиску. За званичан „саундтрек“ био је задужен Национални симфонијски оркестар Украјине. Песме које заслужују посебну пажњу јесу песма „Кукушка“ познатог совјетског рок-састава „Кино“ у обради Полине Гагарине, песма „Miss Pavlichenko“ Вудија Гатрија, посвећена главној јунакињи, затим народна украјинска песма „Цвите терен“, коју Људа и Маша певају исте оне тихе ноћи у Одеси, и на крају песма „Обійми“ лавовског бенда „Океан Ельзи“. Уз ретке ове последње, приведимо причу крају:

*Коли настане день - закінчиться війна.
Там загубив себе, побачив аж до дна.
Обійми мене, обійми мене, обійми...
Так лагідно і не пускай.
Обійми мене, обійми мене, обійми...
Твоя весна прийде нехай.*

Аутор: Данијел Ристић

СЕНКЕ ЗАБОРАВЉЕНИХ ПРЕДАКА

Українська заједница у 2014. години прославила је три међусобно повезана јубилеја у историји своје културе: 150 година од рођења корифеја украјинске књижевности, Михајла Коцјубинског (1964 – 1913), 90 година од рођења талентованог јерменског филмског режисера и сценаристе, Сергеја Парацанова (1924 – 1990), и 50 година од премијере филма *Сенке заборављених предака* (1964). Овај однос није изражен само у томе што је једно од најпоетичнијих дела Коцјубинског екранизовао Парацанов, већ и у трансформацији која се одиграла на културним просторима појавом филма *Сенке заборављених предака*. Филм Парацанова један је од најфасцинантнијих и најневероватнијих филмова XX века. Његов настанак, његов победнички марш по светским филмским платнима, његов утицај на гледаоце огромна је мистерија.

Органску везу свакодневног постојања становника Карпата и фантастичних личности и појава могао је да осети и да за гледаоце учини схватљивим талентовани филмски режисер Сергеј Парацанов. Управо се у томе крије један од фактора изузетне популарности филма. Сам процес настанка филма, чињеница да филм постоји, његов утицај на друштво представља низ трансформација, преокрета, преображаја.

Управо је духовност мртве природе, са материјалистичког становишта, и привукла пажњу сањара и филозофа Сергеја Парацанова и он је направио филмско ремек-дело, које није прославило само њега, већ је скренуло пажњу културне јавности на оригиналног украјинског писца Михајла Коцјубинског, кога раније нису читали на Западу.

Враћајући се из Италије у којој је био на лечењу, Коцјубински се на неколико дана зауставио у селу Криворивња у Гуцулшчини, које га је одушевило својом необичном лепотом и идентитетом. Годину дана касније, враћајући се са острва Капри, где је боравио у вили свог блиског пријатеља Максима Горког, 1911. године, писац поново иде у Криворивњу, али не да би се одмарао, већ да би сакупио материјал за своје будуће дело. Посетивши Карпате, Коцјубински је био одушевљен њиховом невероватном лепотом, оригиналним обичајима и веровањима Гуцула. Први кратки боравак у Карпатима оставља на Коцјубинског снажан утисак. О томе пише Горком: *Када бисте знали како је ово диван, скоро бајковити кутак, с густим зеленим шумама на планинама, с планинским рекама које вечно шуме, тако чист и свеж, као да се јуче родио. Ношња, обичаји, целокупни начин живота Гуцула који читаво лето проводе са својим стадима на врховима планина, које су толико оригиналне и сликовите, те се осећаш као да си прешао у неки нови непознати свет. Како би било лепо да ви макар једанпут дођете у Карпате.*

Коцјубински се у Криворивні виђао са Иваном Франком, Лесјом Українком, етнографом и фолклористом Володимиром Гнатјуком.

Како би представио најбаковитији крај Коцјубински је морао да погледа у душе људи. Писца је занимало откуд Гуцулима фантастичне представе о свету.

За традиционалне представе и веровања Гуцула, као и Украјинаца, уопште, карактеристично је синкретично изједначавање хришћанских верских убеђења и паганских веровања која су постојала дуго пре прихваћених виших религија, посебно хришћанства. Ове представе састоје се од веровања у постојање душе, духа у свакој ствари, или појави у свету који нас окружује. Њихови преци су веровали да цео свет, небо, ваздух и целу земљу насељавају богови и да је читава природа жива, испуњена свакаким чудесима. Представе о Богу и ђаволу кључне су за хришћанску религију и првобитно су изражавале моралне норме: добро и зло.

Коцјубински је у приповеци опевао лепоту планинске природе и гуцулске душе. Ово је урадио на свој начин. Ослањајући се на народна веровања и гуцулски фолклор, у *Сенкама заборављених предака* представио је разноврстан фантастични свет у коме људи живе заједно са добрим и лошим, веселим и тужним силама природе.

Гуцули су оригиналан народ бујне маште и својеврсне психологије. Окорели паганин Гуцул цео свој живот од рођења до смрти проводи у борби са злим духовима који живе у шумама, планинама, води.

Гуцули су хришћанске обреде прихватили површно, остајући у души пагани. На тај начин, аутор представља своје јунаке као део народа, у чијем се животу огледају сенке заборављених предака.

Као непосредна инспирација за настанак књиге послужио је обред сахрањивања Гуцула, који је Коцјубински видео, са насилним плесом, у коме се тело покојника користи као ритуална лутка. Овај обред писац приповетке *Сенке заборављених предака* упечатљиво је описао, и на први поглед изгледа мало чудно. Према народним веровањима, смрћу човека не завршава се његово постојање, већ се само мења његово стање. Обред сахрањивања био је окренут управо ка души човека, али када би се обред оплакивања и нарицања завршио, почињала је забава. Вероватно су тако преци Украјинаца желели да покажу непобедивост живота над смрћу.

Парацанов последњу епизоду филма назива „Пиета“ (оплакивање Христа). Ради се о паганском погребном обреду у коме се од бучног плеса тресе под и на клупи подрхтава тело јунака који се намучио за живота. У томе и јесте ствар, што само са „другог“ становишта овај обред изгледа као несвесна срамота, богохуљење. Али деца, која гледају споља кроз прозор, изгледају као анђели, који су дошли по душу непризнатог праведника, коначно показујући и поправљајући хагиографску природу приче.

У иностранству је филм Парацанова приказиван под насловом *Ватрени коњи* због епизоде када између глава две породице долази до свађе, лете секире, пролива се крв и у предсмртном делиријуму оца појављују се кржаве црвене силуете коња. Французи су осетили оригиналност метафоре и ставили су је у наслов филма.

Западна штампа обиловала је коментарима одушевљења.

Пољски часопис *Екран* за 1966. годину наводи: *Ово је један од најневероватнијих и најсавршенијих филмова који смо имали прилике да видимо за последњих неколико година. Поетска прича на граници реалности и бајке, стварности и*

маште, поузданог и фантазије... Изгледа да машта Парацанова нема граница. Црвене гране дрвећа, геометријска композиција у крчми са многобројним реквизитима на позадини белих зидова, Палагна на коњу испод црвеног кишобрана и са полуголим ногама, суровост погребног ритуала са прањем мртвог тела и сцена забаве оргија на крају... Парацанов открива у фолклору, обичајима, обредима карактеристичан културни ритуал у чијим оквирима реагује на бриге и трагедију личности. [1]

Француски Хуманите наводи: *Има филмова који вам заувек остају у памћењу. Овај филм не личи на остале, он је оригиналан: поема, опера, легенда... Невероватан филм! Фантастична представа живота народа, још увек повезаног са старим обичајима, традицијама, обредима. Филм се приказује на биоскопским платнима Париза. Обавезно га погледајте! [2]*

Филм *Сенке заборављених предака* добио је 39 међународних награда, 28 награда на филмским фестивалима, од тога 24 гранприја у двадесет једној земљи. Парацанову су честитали Федерико Фелини, Микеланђело Антониони, Акира Куросава, а пољски режисер Анджеј Вајда клекнуо је испред Парацанова и пољубио му руку, захваљујући се за ово ремек-дело.

Цео свет Парацанова је дочекао стојећи, с апалаузима и гомилом награда, а у својој земљи дочекан је као обичан филм, посвећен 100-годишњици Михајла Коцјубинског. У Совјетском Савезу Парацанова су стално оптуживали, чак су га осудили на петогодишњу робију због „хомосексуализма“. Врхунац украјинске кинематографије постао је филм јерменског режисера, поклон непроценљиве вредности Парацанова украјинском народу. *Ја сам Јермен, рођен у Грузији који је робијао у совјетском затвору због украјинског национализма.*

За Запад права етничка Украјина била је загонетка, а овим филмом они су открили праву Гуцуљшчину у време када је права Украјина за своје становнике била затворена испод завесе совјетског комунизма, када је све право било ван закона, када је свету и земљи приказивано само идеално комунистичко друштво.

Филм је пун универзалних митолошких симбола живота и смрти. Један од њих је вода, примарни елемент, који у многим митологијама симболизује мајчину утробу, рођење и смрт, почетак и крај. Маричка гине у немирним водама, односно, не нестаје заувек, већ као да се враћа вечним принципима. Изгубивши вољену, Иван симболично умире заједно са њом, али после извесног времена враћа се у живот о чему говори обред умивања пре венчања. Јунак се нагиње над водом у последњем тренутку свог земаљског постојања, пре сусрета са Маричком. Жене умивају мртво тело, обележавајући прелазак човека у нови облик.

У филму је веома присутан амбивалентни симбол дрвета. У првој сцени управо дрво постаје разлог погибије Олексе. Дебла на којима, раширивши руке, лежи Иван, ошамућен мислима због погибије Маричке изазивају асоцијације на распеће.

Важно значење у сликовитом излагању филма има доминантна црвена боја, боја смртоносних ватрених коња и свадбених хаљина, вечита боја крви, и истовремено живота и смрти.

Митолошка основа филма *Сенке заборављених предака*, улога и значај архетипова у овој слици, као и у читавом стваралаштву Парацанова главне су покретачке снаге трансформација.

Музика је постала једна од главних компоненти експресивне структуре филма. У филму се чују инструменти са Карпата: фрула (сопілка-денцивка, флояра, коза), драмбуље (дримба), трембита. Песме, мелодије свадбених музичара, тужбалице, коледе и шчедривке (*Добрий вечір тобі, пане господарю, Во Вифлеємі нині новина, Го-го-го, коза*), друге обредне песме (веснјанка *Вербовая дощечка*) и аутентичност народног дијалекта стварају посебну кохерентну звучну филозофску и естетску концепцију филма.

Сиже приповетке *Сенке заборављених предака* подсећа на сиже Шекспирове трагедије *Ромео и Јулија*. Заволела су се деца из напријатељских породица. Као и Шекспирови ликови обоје умиру, али смрт Маричке је случајна. А Иван не може да преживи смрт своје вољене, зато и умире још за живота. Љубав у његовој души ствара фантастичне ликове који га доводе до физичке смрти.

Од самог почетка љубав Ивана и Маричке била је трагична, јер је на путу љубави стајала стара завада између породица. Довољно је сетити се сцене жестоке туче између Гутењука и Палијчука за време које је Иван, препустивши се инстинкту зла који се одједном појавио у његовој души, ударио девојчицу због тога што је она из породице Гутењук. Раздвајале су их конвенције људског света, које подражавају сцене туча, смрти и фаталног беса. Али онога што их је спајало било је много више. Треба имати само мало вере, љубави и добре воље да би се ово разумело.

Управо природа постаје не само основ на ком се развија љубав Ивана и Маричке, већ и извор, из ког та љубав настаје. Они обоје разумеју природу, доживљавају је као живо биће, чак осећају њено дисање. Природа открива однос њихових душа. Природа улази у душу Ивана и Маричке преко чудесних звукова и невероватних догађаја, а њихове душе стварају лепоту и враћају је природи чудесним звуцима музике и песама. Иван свира фрулу (денцивку), понављајући мелодију шчезника коју је он свирао на флојари. Маричка пева песме, као да ослушкује о чему жубори река и шушти шума. Мелодије песме и музике испреплитале су се и постале једна целина, стварајући прелепо осећање љубави. Приповедајући о љубави Ивана и Маричке, Коцјубински пореди њихово понашање с оним што је видео у природи. Овим поређењем аутор показује природност и хармонију осећања јунака. И цела приповетка говори о томе како да живимо у складу са природом.

Шчезник (Ђаво, Шумски дух) плаши се људи. Он је сав прекривен длаком, на ногама има копита. У шуми гаји животиње, његово стадо су јелени и зечеви. Медведи, вукови и рисеви њихови су пси и мачке. Они гаје и чувају од зла своје стадо. Понекад неки ловци склапају договор са шумским духовима да им пошаљу дивљач, али то је велики грех. Зато што су шчезници нечисти духови. Понекад они тако водају људе, те не могу изаћи из шуме.

Љубавну причу прекида смрт Маричке. Али у Ивановом срцу, испуњеном час радошћу, час тугом, она живи и касније. Коцјубински представља људе који су схватили како да постану срећни. Не треба се борити против целог света, већ га треба познавати, волети, осећати и живети у складу са њим. *Велика жалост обавила је Иваново срце. Одмах га је вукло да скочи са стене у вир: «На, прождери и мене!» Али, онда га је болна туга потерала у планине, даље од реке. Запушавао је уши како не би чуо издајничку буку која је примила у себе последње удисаје његове Маричке. Тумарао је шумом међу камењем, шипражјем, попут медведа који лиже ране, и чак ни глад није могла да га врати у село. Проналазио је купине, брусницу, пио је воду из потока и тога је држало у животу. Онда је нестао. Људи су претпостављали да је*

умро од велике жалости, а девојке су спевале песме о њиховој љубави и смрти, које су се прочуле по планинама.

Такви људи су Иван Палијчук и Маричка Гутењук. Хармонија човека и природе, хармонија осећања и поступака, то је она карактеристика коју је писац видео у животу Гуцула. Обоје заљубљених обдарени су поетским цртама карактера. Свет планина, шума, река њима је схватљив и близак, зато што се заснива на хармонији која недостаје људском друштву. Аутор повремено указује да је свет људи испуњен тугом и забринутостју, док је свет природе величанствено миран и светао. Коцјубински постепено уверава читаоца да природа, њена поезија и лепота стварају љубав. Љубав према свему живом, саосећање са сваким бићем: дрветом у шуми, планинским камењем и, наравно, човеком, према коме се треба односити с разумевањем.

Приповетка обухвата кратак временски период: од рођења до смрти Ивана Палијчука. Уствари, приповетка садржи три временске сфере: прва сфера је живот, чији је приповедач био савременик; друга је средњи век са идеалом љубави, који је изнад живота; трећа су народна веровања.

У уметничком свету ове приповетке Коцјубински је изједначио уметничку фикцију са реалношћу живота и свакодневицом народа. Аутор уводи читаоца у невиђени свет бајке, легенде, коју је створио човек својим поетским односом према свету. Живот Гуцула је компликован, испуњен не само свакодневним радом, сталним бригама око стоке, домаћинства, породице, већ и сталном борбом са силама природе. Ова свакодневна борба одржала је Ивана у животу после смрти вољене.

Али, живот иде даље. Шест година после смрти Маричке Иван се враћа и жени Палагну. Али Палагна не може да замени Маричку. Вечна тајна љубави збуњује Иванову машту, доносећи на површину невероватне слике. Иван сања Маричку и она му се привиђа и избацује га из уобичајеног ритма живота. *Шест година није било ни гласа о њему, седме године одједном се појавио. Мршав, оронут, много старији него што јесте, али миран. Причао је да је био пастир на мађарској страни. Још годину дана је тако проживео, а онда се оженио. Требало је да се газдује.*

Иванова жена Палагна била је из богате породице, наочита, здрава девојка грубог гласа и грленог врата. Палагна није била лоша, једноставно, Иван је није волео, зато што она није Маричка. Палагна и Иван били су исувише различити. У овоме и јесте трагедија, зато што ниједан супружник није проналазио у другоме оно чему је тежио. Палагна је васпитана на истим традицијама, у којима се велика пажња посвећивала прехришћанским идејама и веровањима. Свет је доживљавала исто као и Иван, да га насељавају различити духови. Али њена перцепција је чисто практичне природе. Она сматра духове оном силом са којом се треба борити или коју треба одобровољити како би се сачувало домаћинство.

За Бадње вече Иван би увек био чудно расположен. Као да је испуњен нечим тајанственим и светим, све би радио пажљиво, као да је служио Божју службу. Стављао би Палагни живу ватру за вечеру, посипао би сено на сто и испод стола и пун вере рикао притом као крава, блејао као овца и рзао као коњ, како би се стока плодила. Димио би тамјаном кућу и штале, како би отерао звери и вештице, а када би црвена од посла Палагна усред тог дима најзад обелоданила да је готово свих дванаест јела, он би, пре него што би сео за сто, носио свету вечеру стоци. Она је прва морала да проба сарму, шљиве, сочиво и кашу, које је тако пажљиво за њега припремала Палагна. Али, то није било све. Још је требало позвати на свету вечеру све непријатељске силе, од којих се чувао целог живота. У једну руку би узи-

мао чинију са јелом, а у другу секиру и излазио напоље. Зелене планине, обучене у бело одело, ослушкивале су пажљиво како је на небу звецкало злато звезда, мраз је бљештао попут сребрног мача, потискујући звукове у ваздуху, а Иван би пружао руку у овој, због зиме ограниченој усамљености, и позивао код себе на свету вечеру све вешце, мољфаре, свакакве магове, шумске вукове и медведе. Позивао би олују да буде љубазна да дође код њега на сита јела, на ракију препеченицу, на Свету Вечеру, - али они нису били љубазни и нико није долазио, мада би Иван трипут позивао. Тада би их заклинао да се никада не појаве и лагано би уздисао.

Палагна је гледала мужа, и они би по договору клекли, молећи Бога да пусти на вечеру оне душе које нико не зна, које нестају без трага, настрадале од сече стабала, изранављене путем, утопљене у воду. Нико их се неће сетити, ни устајући, ни лежући, нико их се неће сетити, путем идући, а оне, сироте душе, страшно живе у паклу, чекајући Бадње вече...

И док би се тако молили, Иван би био уверен да иза његових леђа плаче Маричка, погнувши се, а душе изненада умрлих невидљиво седају на клупе.

Палагна је признавала постојање сила природе само са становишта свакодневног живота, а не са поетског, као Иван и Маричка. Зато се и заљубљује у мољфара Јуру када је видела његов двобој са градоносним облаком. Код мушкарца је највише ценила снагу и здравље и зато предност даје Јури. Њен поступак није био нimalо неприродан. У таквом односу истичу се пагански погледи њених предака. Она ради онако како јој наређује природа. Иван не осећа бол пошто га жена превари, зато што га са Палагном духовно ништа не везује. Њихов брак за Ивана је начин да живи без Маричке. А Палагнина превара само погоршава његову усамљеност, зато што празнину која се појавила у његовом срцу после Маричкине смрти нико није ни могао да испуни.

Зато одлази у шуму, зато се труди да задржи чутајстера како би се Маричка мавка спасила. Иван гине у потрази за Маричком, павши у амбис. Али, он је чуо њен глас, мелодије песама, то је био прави живот за којим је Иван толико туговао.

Чутајстер (шумски човек), веома се срдечно понаша према људима, разговара са њима, греје се поред ватре, а по шумама убија њавке (шумске виле). Не носи никакву одећу, а његова кожа прекривена је бујном длаком. Човеку не чини зло, већ љубазно позива на плес, а када одигра, пушта га да иде. Некада штити људе од штете. У *Сенкама заборављених предака* Иван среће у шуми чутајстера и плашећи се за њавку, која се појављује у лику Маричке, вољно позива чутајстера до своје ватре и плеше са њим, још и свира на фрули мелодију коју је чуо од шчезника. Овај дух није познат у митологији других словенских народа.

Мавке (њавке, шумске виле) живе у шуми и појављују се пред људима као младе лепе девојке. Чим се отопи снег, мавке трче по планинама и долинама и саде на њима цвеће. Мавка се може разликовати од девојке по томе што се мавки отпозади виде унутрашњи органи. Тамо где мавке плешу, траве ће бити заувек. Временом оне намаме људе у непознато. Од мавке се може заштитити само ако јој се скине кошуља и обуче наопачке.

Ништа мање поетски Коцјубински описује и страст Палагне и Јуре, двоје земаљских људи. Њихов однос помало личи на надметање страсти и гордости, себичности и физиологије.

Није се одмах Палагна препустила својој жељи да буде у близини Јуре. Плашила се она мољфара, трудила се да га избегава, али снага Јуре опчинила је жену. Било јој

је пријатно што човек коме се потчињавају силе природе није равнодушан према њој. Али однос Јуре и Палагне у очима Гуцула има право на постојање.

Мољфар је у култури Гуцула човек за кога се сматра да има натприродне способности, да је чаробњак. Према локалном веровању постоје добри и лоши мољфари (такозвани бели, или сунчани, и тамни, или месечеви). Мољфари се баве исцељењем, управљају природним силама, користећи за то бајалице, посебне предмете, биљке. У западним областима Украјине, а посебно у Карпатима, мољфари су веома поштовани. Личност чаробњака мољфара за западноукрајинско становништво реална је, као и обожавање и персонафикација природе, природних појава, биљака и животиња. Као што су некада за Старе Грке њихови богови са Олимпа били земљаци комшије, тако је и за Гуцуле реална и активна непосредна комуникација са духовима природе.

Композиција дела Михајла Коцјубинског *Сенке заборављених предака* састоји се од низа епизода које преко судбине главних јунака преносе дух гуцулског живота, органску везу са природом, паганску суштину веровања, обичаја и обреда овог народа.

Сиже дела развија се на психолошком плану кроз представљање не толико спољашњих, колико унутрашњих догађаја из живота Ивана Палијчука. Можда је управо зато фолклорни основ постао органски део дела понудивши најпрецизнија поетска средства стварања ликова.

Писац у делу као да представља два света: унутрашњи и спољашњи. Притом често спољашњи свет није детаљан, већ је представљен прецизним тачним потезима. Описи, којих у приповеци има много, представљени су и реалистично, али у њима се више пажње поклања утисцима јунака, него једноставно реалном пејзажу. На пример, овако Иван у детињству види све што га окружује: *Одатле сам гледао планине, ближе и даље врхове који су се плавили на небу, црне шуме оморице са њихом плавим дисањем, меко зеленило поља које је попут огледала бљештало у ранама дрвећа. Испод њих, у долини, кључао је хладни Черемош. На зеленим брдима на сунцу дремале су усамљене куће. Било је тако тихо и тужно, црне оморице непрестано су спуштале своју тугу у Черемош, а он ју је носио надоле и приповедао.*

Представљање унутрашњег доживљаја света јунака говори о нежној осећајној Ивановој души за кога је свет био испуњен чудима.

Писац није одмах дао наслов делу. Разматра тринаест његових варијанти. Најважније што је желео да истакне у називу су тајновитост и бајковитост, да представи Карпате као ориганалан загонедни кутак, острвце са својим светом који није налик обичном. Писац се трудио да ослика и ограничи простор у коме ће се одвијати радња. И записује *У зеленим планинама*.

Али, првим насловом Коцјубински није био задовољан. Можда зато што није садржао најважније: дисање планина, односно, онај митолошки свет у коме су живели људи који су их насељавали. Живе данас, живели су јуче, као и пре сто година. А управо је највише и желео да каже о овој удубљености у векове. Следећи наслови повезани су са тражењем наслова који би садржали исти такав садржај: *Сенке прошлости, Глас векова, Одјеци правека, Дах векова, Вечни глас, Наслеђе векова*. Али ни ови наслови нису задовољили аутора. У њима није било човека, односно онога чији глас допире до нас, чије дисање осећамо. Нова верзија *Дар предака заборављених* такође није задовољила писца. Дар није конкретан, није очигледан. И овај наслов заменио је другим *Сенке заборављених предака*. Тада још једном разматра могуће комбинације са речју преци: *Глас заборављених предака, Траговима предака, Снага заборавље-*

них предака. И, најзад, коначно се зауставља на наслову *Сенке заборављених предака*, који садржи наговештај мистерије, бајковитост и дисање векова.

Моћ Коцјубинског као уметника је у томе што је описујући на необичној позадини наизглед чисто љубавну причу, убацујући етичке проблеме, дубока унутрашња страдања у причи о животу Гуцула, заустављеном у скоро првобитној фази друштвеног развоја, учинио да су појаве које је приказао доживљаване не само као нешто органско за Гуцуле, већ су звучале савремено, понављајући се у савременом животу на почетку XX века. У приповеци осећамо исти конфликт жеља и стварности, лепоте узвишених људских тежњи и свакодневног битисања. *Сенке заборављених предака* побуђују понос за човека, тежњу ка прелепом, жељу за сјајним, радосним животом, спремност да се бори за њега. Без обзира на трагичан крај, приповетка је оптимистична. Овакав уметнички ефекат писац постиже материјалистичким разумевањем митологије Гуцула, уметничким приступом фолклору, умећем да покрене болна питања савремености, без обзира на које се епохе, земље, сиже позива.

Филм Парацанова на оригиналан начин спаја кинематографске иновације, индивидуалну непоновљивост стила режисера и дубину и универзалност смисла, који приближава филм миту и фолклору, подсећа на трансперсонални аспект уметничког стваралаштва, његову вечну везу са сфером памћења предака, архетиповима колективног несвесног. Невероватна пластична експресивност, моћно присуство боја, органска веза музике и покрета, маргинално смањење улоге речи (акценат на мелодици природног народног језика) филма *Сенке заборављених предака* не призива толико јасно свест, колико несвесну сферу вечних прототипова.

Парацанов је рекао да је направио генијалан филм, од речи „гени“. То су оне банке сећања, где се чувају све информације о човеку које је у њега пренео Бог. *Нервирао сам екипу тиме што сам проучавао цркве, ишао на крштења, на сахране. Све што видите на платну заиста се догодило. Тако како плачу Гуцули нико не може да плаче. То је била година мог живота коју сам провео поред огњишта, поред извора инспирације. Ово је необичан крај који треба препознати и изучити са свим његовим шармом.*

Вредност филма није само у описаним догађајима. Парацанов је успео да схвати суштину, дух Гуцула. Можда због тога што је и сам био син планина. У филму је представљено оно што је унутра, а не споља. Ово је филм који приповеда.

ИЗВОРИ:

Михайло Коцјубинський, *Тіні забутих предків* // *Тіні забутих предків*, «Фоліо», Харків 2005 (одломке на српски језик превела Тања Гаев)

Литература:

1. Параджанов Сергій Йосипович./Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії./ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9_%D0%99%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
2. Сергій Параджанов та його екранізація «Тіні забутих предків» М. Коцјубинського./ 659 заняття Інтелектуального клубу «Імпульс»./ <http://ua.convdocs.org/docs/index-98793.html>

3. Історія української літератури, кінець XIX – початок XX ст. (у двох книгах), Київ: Либідь, 2006.
4. Історія української літератури XIX століття, у двох книгах, Київ, Вища школа, 2003
5. Історія української літератури XIX століття, у двох книгах, Київ, Либідь, 2005
6. Калениченко Н. Михайло Коцюбинський: Нарис життя і творчості, Київ, 1984
7. Кузнецов Ю. Б. Поетика прози Михайла Коцюбинського, Київ, Наукова думка, 1989, 264 с.
8. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст.: Проблеми естетики і поетики, Київ, 1995
9. Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Михайло Коцюбинський: літературний портрет, Київ, Видавництво „Академія“, 2010, 302 с.

Аутор: Тања Гаєв

МЕРТВИЙ ПІВЕНЬ

„Мертвий півень” је українська прогресив-панк-рок група настала 1989. године у Лавову. (неко би рекао да им чак и име звучи довољно „панкерски” - име бенда буквално преведено на српски гласи „Мртав петао”.)

Међутим, своју каријеру нису започели као рокери. Такав стил извођења музике дошао је тек много касније. Љубомир Футорски, студент Лавовског универзитета „Иван Франко“, заједно је са својим колегама први пут формирао бенд већ поменуте 1989. године у кафеу „Старий Львів“. Тада су под именом „Мертвий півень“ први пут почели да експериментишу искључиво са акустичним инструментима и почели да стварају оно што бисмо ми данас назвали unplugged музиком. Са таквом музиком и у првобитном саставу (Љубомир Футорски; Роман Чајка – гитара; Миско Барбара – вокал, Јарина Јакубјак – вокал; Јуриј Чопик – гитара; Роман Рос – виолина; Тарас Банах – фрула) први пут су наступили на фестивалу “Вивих” у Лавову 1990. а затим на фестивалу “Червона рута” у Запорожју 1991. године, где су убедљиво освајали прва места у категоријама извођача ауторске музике, а истовремено су постали прихваћени и признати од стране критичара и самих слушаалаца. Након фестивала “Червона рута”, бенд исте године објављује свој први албум - „Ето”.

Током деведесетих година бенд је активан како у Украјини, тако и ван граница исте (своју публику имали су и у Француској, Немачкој, Аустрији, Чешкој, Пољској и другим земљама). Паралелно са развојем каријере и истовремено експериментишући са новим звуковима, новим музичким инструментима и новим стилевима, чланови бенда су активно учествовали у грађанском животу Украјине, у разним протестима против тадашњих тамошњих антинародних режима.

Бенд „Мертвий півень” многе ствари чине јединственим и непоновљивим. Осим прогресивног звука, који се развијао током двадесет година постојања бенда, занимљиво је и да су нумере компоновали на песме познатих украјинских песника (Тарас Шевченко, Игор Калинец, Виктор Неборак, Олександр Ирванец, Јуриј Андрухович и други). За двадесет година кроз бенд је прошло скоро двадесет музичара, од којих су скоро сви, осим рада у бенду, имали разне улоге у различитим доменима културе. (нпр. Миско Барбара, последњи фронтмен бенда, ради у харковском позоришту „Арабеске” као глумац).

2009. њихова песма „Поцілунок” појавила се као пратећа песма филма „Хладне душе” режисерке Софи Бартез.

„Мертвий півень” је издао тринаест студијских албума.

ДИСКОГРАФИЈА:

- 1992: „Ето”
- 1993: „Мертвий півень ‘93”
- 1994: „Підземне зоо: Live in studio”
- 1995: „Live у Львові”
- 1996: „Il Testamento”
- 1997: „Міський бог Ерос”
- 1998: „Шабдабада”
- 2003: „Афродизіаки” (са Виктором Морозовим)
- 2006: „Пісні Мертвого Півня”
- 2008: „Криміналні сонети” (са Јуријем Андруховичем)
- 2008: „Вибраний народом”
- 2009: „Made in ЮА”
- 2011: „Радіо Афродита”

После изласка албума „Радіо Афродита” 2011. године, у медијима се појављује информација да се бенд разилази.

Званична интернет презентација бенда: deadrooster.org.ua

Аутор: Милован Милојевић

САДРЖАЈ

Уводна реч	5
------------------	---

Актуелности

Међународна научна конференција „Украјинистика и словенски свет”	
Миленка Костић	7
Подршка, узајамност и нега украјинске традиције у Србији: сарадња Амбасаде Украјине у Београду и групе за украјински језик, књижевност и културу Филолошког факултета	
Милован Милојевић	11

Тема броја: Феномен Станислава

Ивано-Франкивск	
Миленка Костић, Петар Милић	16
Знаменитости бисера западне Украјине	17
Статус станіславського феномена в українському постмодернізмі	
Анастасија Тепшић	22

Књижевни преводи

Срце, срце	
Христина Хрушчинска	27
Аутостопом до Беча	
Христина Хрушчинска	30
Овде је неко живео пре нас	
Христина Хрушчинска	31
Смрт и још хиљаду разлога за љубав	
Христина Хрушчинска	33
Тако нико није волео. Кроз хиљаду лета...	
Данијел Ристић	34
Мак	
Данијел Ристић	35
У топле дане кад се грожђе брало...	
Данијел Ристић	35

Љубавна шетња по Совјетској улици	
Данијел Ристић	36
Тако почиње живот...	
Петар Минић	37

Утисци са студијских путовања

Хто в світі не бував, той і дива не видав	
Катерина Касјањук, Биљана Милекић, Микита Петров, Стефан Миливојевић.....	40

Стваралаштво студената

Приче	
Лидија Миљковић	44
Хумореске	
Немања Петровић	46
Изабране песме	
Никола Јанковић	50
Милован Милојевић	51

Познато и непознато о Украјини

Вишиванка / Украјинки вез	
Јелица Недић	54
Украјинска застава	
Кристина Шкипина	58
НЕЗЛАМНА (2015) — ЖІНКА, ЯКА ЗМІНИЛА ХІД ІСТОРІЇ	
Данијел Ристић	60
Сенке заборављених предака	
Тања Гаев.....	62
Мертвий півень	
Милован Милојевић	70